

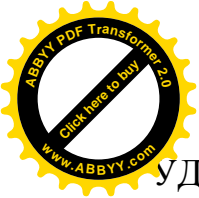
Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка

**МОДУЛЬНІ КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ
ТА ПІДСУМКОВІ ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ
ІЗ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ
ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ**

МОРФОЛОГІЯ. ІМЕННИК. ПРИКМЕТНИК

**Завдання та методичні рекомендації
для студентів філологічних факультетів
вищих навчальних закладів**

Суми
Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка
2012

УДК 811.161.2:[81'366+81'367.622](079)
ББК 81.411.1-923
М74

Рекомендовано до друку рішенням редакційно-видавничої ради
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

Упорядник:

Л. І. Дорошенко

Рецензенти:

В. В. Герман – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови СумДПУ імені А. С. Макаренка;

В. А. Василенко – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ

М74 Модульні контрольні роботи та підсумкові тестові завдання із сучасної української літературної мови: Морфологія. Іменник. Прикметник : завдання та методичні рекомендації для студентів філологічних факультетів вищих навчальних закладів / [упоряд. Л. І. Дорошенко]. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. – 68 с.

Пропонований посібник передбачає систему завдань для модульних контрольних робіт із сучасної української літературної мови для студентів філологічних факультетів вищих навчальних закладів.

УДК 811.161.2 (075.8)
ББК 81.411.1-923

ПЕРЕДМОВА

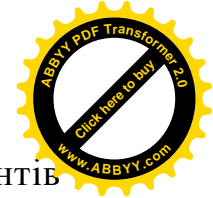
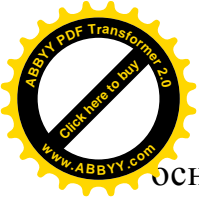
Збірник завдань для модульних контрольних робіт укладено відповідно до програми курсу «Сучасна українська літературна мова» з розділів «Морфологія», «Іменник», «Прикметник», які вивчаються на II курсі філологічних факультетів педагогічних університетів.

Кредитно-модульні технології навчання вимагають не тільки укладання нових інтегрованих навчальних підручників за модульним принципом та структурованими завданнями, але й розробки нових методичних рекомендацій для виконання практичних завдань, підготовки дидактичних матеріалів для контрольних зрізів.

Оскільки одним із головних засобів вивчення мови є практична робота, то й пропонований посібник зорієнтовано на виконання різних типів завдань, вправ творчого характеру, тестів. Важливо в посібниках такого типу керуватися принципами комплексної перевірки не тільки практичних навичок виконання студентами певних завдань, але й їхніх умінь обов'язкового теоретичного обґрунтування практичних вправ, володіння доказовою базою вибору правильного варіанта.

Метою рекомендованого навчально-методичного посібника є допомога студентам у свідомому засвоєнні, глибокому опануванні теоретичних відомостей з морфології, у формуванні та вдосконаленні практичних навичок лінгвістичного аналізу одиниць морфологічного рівня мови. Укладена система контрольних робіт та підсумкових тестових завдань сприятиме узагальненню і систематизації теоретичних знань, здобутих у процесі вивчення загальних відомостей з морфології, а також іменника та прикметника. Таким чином, у посібнику зrealізовано як завдання закріплення теоретичних знань, так і розширення навичок використання їх у мовній практиці.

Основне спрямування збірника – це самостійний аналіз матеріалу, творчий пошук, глибоке усвідомлення окресленої системи теоретичних знань на базі практичних вправ, можливість індивідуального розв'язання поставлених завдань та формулювання переконливих висновків. Матеріал кожного завдання є індивідуальним, самостійно підібраним автором із художньої, наукової літератури та публіцистики. Система підібраних вправ з визначених розділів розкриває особливості (спільні та диференційні ознаки)

Основних морфологічних виявів і зорієнтована на те, щоб навчити студентів спостерігати над мовним матеріалом, аналізувати, класифікувати морфологічні явища. Практика свідчить, що виконання робіт такого типу активізує розумову діяльність, сприяє розвитку творчих здібностей та нестандартного мислення студентів, їхніх умінь аргументовано трактувати той чи інший мовний вияв.

До кожної із визначених тем розроблено методичні рекомендації, які допоможуть студентам закцентувати увагу на складних морфологічних явищах, вибрати правильну послідовність підготовки до виконання практичних завдань. Тому всі теми супроводжуються сформульованими питаннями для теоретичного опрацювання, списком основної та додаткової літератури.

Укладені модульні контрольні роботи можуть плануватися також і як індивідуальні завдання та вправи для самостійної роботи студентів.

До кожної теми розроблено по п'ять завдань, які передбачають п'ять індивідуальних варіантів мовного матеріалу.

Оскільки тести дозволяють оперативно за порівняно короткий час перевірити значно більший за обсягом матеріал, ніж це можна зробити за допомогою традиційних письмових завдань, то ми послуговуємося тестуванням у широкому розумінні, тобто повинно бути не тільки проведення тесту, а це і складання та апробація тестів у групах з різним рівнем підготовки, обов'язковий аналіз результатів з наступним домашнім завданням підготовки студентами своїх варіантів тестів. На нашу думку, тестування під час вивчення мови повинно бути помірним. Тотальне використання тестів як єдиного методу контролю успішності (поточного, тематичного чи підсумкового) не може сприяти ефективному засвоєнню знань, розвитку творчих здібностей студентів. Тому, щоб уникнути проблеми угадування тестованим правильної відповіді, пропонуємо використовувати різні прийоми тестування: не тільки *запитання / відповідь, правильно / неправильно*, а переважно множинний вибір, перегрупування, відновлення, трансформування, комбінації тестів теоретичного та практичного спрямування. Такі тести можуть широко використовуватися і як форма самоконтролю. Таким чином, тільки разом із контрольними та самостійними роботами підсумкові тестові завдання допоможуть під час повторення та закріплення вивченого матеріалу, сприятимуть тренуванню і розвитку розумових здібностей особистості.

Кожен варіант підсумкових тестових завдань включає п'ять різнопланових завдань з відповідної теми.

Збірник модульних контрольних робіт та підсумкових тестових завдань розрахований на вчителів української мови, викладачів та студентів філологічних факультетів.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 1

МОРФОЛОГІЯ

I. Питання для теоретичного опрацювання:

1. Предмет та основні завдання морфології як науки про граматику слова.
 2. Принципи класифікації частин мови як основних морфологічних одиниць.
 3. Поняття граматичної категорії та грамеми.
 4. Граматичне значення та основні способи його вираження.
 5. Граматична форма як система засобів вираження граматичних значень.
- Типи морфологічних форм в українській мові.

II. Література:

1. Безпояско О.К., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Граматика української мови: Морфологія. – К.: Либідь, 1993. – 336 с.
2. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Грищенко А.П. Граматика української мови. – К.: Рад. школа, 1982. – 208 с.
3. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. – К.: Наук. думка, 1988. – 256 с.
4. Від звука до тексту: Аналіз мовних одиниць різних рівнів: навчальний посібник для студентів філологічних факультетів / [І.І.Брага, Л.І.Дорошенко, А.А.Силка та ін.]; за ред. А.А.Силки. – Вид. 2-ге, випр. і допов. – Суми: Університетська книга, 2012. – 348 с.
5. Городенська К.Г. Морфологізація транспозиційних переходів // Теоретичні проблеми граматики. – Донецьк: ДонДУ, 1995. – С. 51-61.
6. Горпинич В.О. Українська морфологія. – Дніпропетровськ: ДДУ, 2000. – 359 с.
7. Жовтобрюх М.А. Українська літературна мова. – К.: Наук. думка, 1984. – 255 с.
8. Жовтобрюх М.А., Кулик Б.М. Курс сучасної української літературної мови. – К.: Вища школа, 1972. – Ч. I. – 402 с.
9. Загнітко А.П. Основи функціональної морфології української мови. – К.: Вища школа, 1991. – 77 с.

10. Загнітко А.П. Система і структура морфологічних категорій сучасної української мови (проблеми теорії). – К.: Інститут системних досліджень освіти, 1993. – 343 с.

11. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. – Донецьк: ДонДУ, 1996. – 435 с.

12. Історія української мови: Морфологія. – К.: Наук. думка, 1978. – 539 с.

13. Курс сучасної української літературної мови / За ред. Л.А.Булаховського. – К.: Рад. школа, 1951. – Т. I. – 519 с.

14. Кучеренко І.К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1961. – Ч.1. – 172 с.

15. Кучеренко І.К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1964. – Ч. 2. – 159 с.

16. Леонова М.В. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. – К.: Вища школа, 1983. – 264 с.

17. Сучасна українська літературна мова: Морфологія / За заг. ред. І.К.Білодіда. – К.: Наук. думка, 1969. – 583 с.

18. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П.Грищенка. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Вища школа, 1997. – 493 с.

19. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматики укр. мови / І.Вихованець, К.Городенська; За ред. І.Вихованця. – К.: Унів. вид-во «Пульсари», 2004. – 400с.

20. Українська мова. Енциклопедія / редкол.: В.М.Русанівський, О.О.Тараненко (співголови), М.П. Зяблюк та ін. – К.: Українська енциклопедія, 2000. – 752 с.

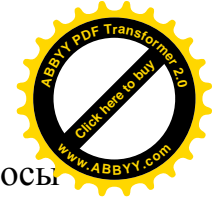
21. Шипнівська О.О. Функціонування міжчастиномовних морфологічних омонімів в українських текстах // Мовознавство. – 2005. – № 6. – С. 70-80.

Додаткова література:

1. Бацевич Ф.С. Єдність мовної системи в концепції Є. Куриловича // Мовознавство. – 1996. – № 1. – С. 3-7.

2. Безпояско О.К. Формально-семантична кореляція у системі іменних граматичних категорій // Мовознавство. – 1992. – № 1. – С. 33-38.

3. Вихованець І.Р. Принципи категорійної граматики української мови // III Міжнародний конгрес україністів (26-29 серпня 1996 р.). Мовознавство. – Харків, 1996. – С. 177-181.

4. Докулил М. К вопросу о морфологической категории // Вопросы языкознания. – 1967. – № 6. – С. 3-16.
5. Єрмоленко С.С. Деякі питання граматичної семантики у висвітленні О.С. Мельничука // Мовознавство. – 2001. – № 6. – С. 43-50.
6. Жовтобрюх М.А. Система частин мови в українській лінгвістичній традиції // Мовознавство. – 1993. – № 3. – С. 3-13.
7. Загнітко А.П. Основи еволюції граматичних категорій // Мовознавство. – 1991. – № 5. – С. 7-14.
8. Загнітко А.П. Центр і периферія функціональної морфології // Мовознавство. – 1991. – № 2. – С. 54-61.
9. Загнітко А.П. Взаємодія іменних і дієслівних категорій // Мовознавство. – 1992. – № 5. – С. 19-29.
10. Карпенко Ю.О. Ще раз про критерії виділення частин мови // Мовознавство. – 2001. – № 3. – С. 76-81.
11. Ковалик І.І. Про лінгвальні категорії, їх властивості й види // Мовознавство. – 1980. – № 5. – С. 10-13.
12. Ковалик І.І. До питання про поняттєві і мовні категорії // Мовознавство. – 1987. – № 1. – С. 15-20.
13. Курило О. Уваги до сучасної української літературної мови. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2008. – 303 с.
14. Кушлик О.П. Комплексне визначення частиномовного статусу «перехідних одиниць» // Мовознавство. – 1997. – № 4-5. – С. 45-48.
15. Матвіяс І. Особливості граматики С.Смаль-Стоцького і Ф.Гартнера // Українська мова. – 2010. – №3. – С.3-11.
16. Медведєва Л.М. Слово як сфера взаємодії лексичного і граматичного значень // Мовознавство. – 1987. – № 3. – С. 28-34.
17. Мовчун А. Етимологія граматичних термінів // Дивослово. – 2000. – № 7. – С. 24-26.
18. Семчинська Н.С. Вчення О.О.Потебні про граматичне і лексичне значення у світлі теорії компонентного аналізу // Мовознавство. – 1991. – № 3. – С. 59-63.
19. Ярошевич І. Становлення і кодифікація української морфологічної термінології // Українська мова. – 2010. – №3. – С. 44-55.

III. Методичні рекомендації:

1) пам'ятайте, що частини мови виокремлюються за такими класифікаційними ознаками: а) спільним категоріальним значенням; б) складом і функціональним призначенням граматичних категорій; в) спільністю синтаксичних функцій;

2) при розподілі слів за частинами мови враховуйте застосування гомогенної (передбачає виокремлення частин мови за одним критерієм) та гетерогенної (передбачає виокремлення частин мови за кількома різнорідними критеріями) класифікацій.

Традиційна система частин мови – це поєднання гетеро- і гомогенної класифікацій, тому що чотири частини мови (іменник, прикметник, дієслово, прислівник) виділяються за набором трьох ознак, а займенник, числівник і службові частини мови – за однією ознакою;

3) визначальним критерієм у гетерогенній класифікації виступає семантичний, якому підпорядковуються синтаксичний та морфологічний. Словотвірний критерій стосується тільки похідних слів, тому кваліфікується як допоміжний, такий, що може бути показовим у спірних випадках. Лексико-семантичною ознакою служить наявність чи відсутність у слова лексичного (співвідносного з поняттям) і граматичного значень. Основним морфологічним критерієм, що кладеться в основу лексико-граматичної класифікації слів, є наявність або відсутність у них парадигми відмінювання. За синтаксичною ознакою слова поділяються на частини мови за їхньою здатністю граматично поєднуватися з іншими словами в реченні;

4) у класифікації частин мови необхідно чітко диференціювати поняття лексичного і категоріального значень: лексичне значення співвідноситься з окремими словами, служить для розрізнення окремих слів і має мінімальний рівень абстрагування; категоріальне значення є ознакою, на основі якої всі слова групуються в класи. Категоріальне значення є вищим ступенем узагальнення і базується на лексичних значеннях окремих слів, тобто об'єднує слова з однотипним лексичним значенням в окрему групу і одночасно відокремлює її від групи слів з іншим лексичним значенням. Наприклад, категоріальне значення іменників – предметність, прикметників – статична ознака предмета, дієслів – динамічна ознака тощо;

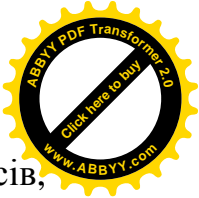
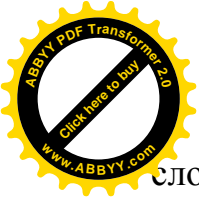

5) граматичне значення (граматична сема) – це додаткове значення, що виражає різні відношення між словами з лексичним значенням у словосполученнях і реченнях. Це абстраговане поняття, яке оформляє лексичне значення слова і виражає різні його відношення за допомогою граматичної форми. Мовними засобами вираження граматичних значень є закінчення, суфікси, префікси, чергування звуків, наголос, службові слова, суплетивізм, порядок слів;

б) граматична форма (словоформа) – це система засобів матеріального вираження граматичних значень як абстрактних понять, окремий елемент парадигми. Морфологічні форми – це видозміни одного й того повнозначного слова, що характеризують його здатність поєднуватися з іншими повнозначними словами або виражають певні абстраговані від лексичного змісту слів поняття. Сукупність усіх морфологічних форм становить його парадигму (приклад, вірець). Парадигма – це система форм словозміни окремого слова або групи слів, що відображає видозміну слова за властивими йому граматичними категоріями. Наприклад, парадигма відносних прикметників об'єднує в своєму складі 24 форми (по шість відмінкових форм чоловічого, жіночого і середнього роду та шість спільних для трьох родів форм множини), а в якісних прикметників додаються ще дві форми ступенів порівняння.

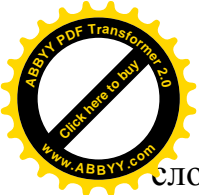
Ряд непослідовностей, порушень загальних принципів, на яких ґрунтується парадигматика сучасної української літературної мови, дають підстави для розрізнення **повних і неповних** парадигм. Наприклад, деякі іменники не мають форм множини (*смівлівість, віск*) або однини (*канікули, окуляри*), у структурі дієслів функціонують специфічні одиниці тільки у формі III особи однини (*смеркає, розвидняється*) тощо. Вияви неповної парадигми пояснюються специфікою семантики лексичних одиниць, особливостями того позамовного явища, мовним знаком якого вона (лексична одиниця) виступає. Зокрема, граматичне значення однини іменника *будинок* пов'язується з можливістю сприймання реальної одиничності названого предмета, а для іменника *мед* такого зв'язку між відповідними граматичним значенням і речовинним лексичним встановити не можна;

7) розрізняйте такі типи морфологічних форм: а) синтетичні, у яких лексичне і граматичне значення реалізуються в межах одноелементної

словоформи за допомогою афіксальних засобів (закінчень, суфіксів, префіксів, інтерфіксів), які можуть супроводжуватися додатковими засобами (чергуванням голосних і приголосних, зміною наголосу): напр., *дзитою* (флексія **-ою** виражає значення О.в., одн., жін. р.); *зайченяти* (суфікс **-ат-** і закінчення **-и** передають значення Р.в., одн., серед. р.); *скотити* (за допомогою префікса **с-** реалізується значення доконаного виду дієслова); *лісостеп* (інтерфікс **-о-** формує структуру складного слова); б) аналітичні – кількокомпонентні елементи, у яких носієм лексичного значення є основа слова, а показником граматичного значення виступають допоміжні слова: *буду* (маркер граматичних значень часу, особи й числа) *мріяти* (носій лексичного значення); в) аналітично-синтетичні також є кількокомпонентними елементами, у яких граматичні значення розподілені між формою основного слова – носія лексичного значення, і допоміжним словом: *досліджував* (виражає граматичні значення числа і роду) *би* (вказує на граматичне значення умовного способу); г) гібридні флективно-аналітичні форми у вираженні граматичних значень поєднують афіксальне (синтетичне) граматичне оформлення слова з аналітичними елементами: у сучасній українській літературній мові флексія разом з прийменником формують грамему М.в., форма якого без прийменника не вживається; д) супрасегментні форми стосуються тих випадків, коли формальну афіксальну нерозрізняювальність граматичних значень компенсує наголос, напр.: *о́зера* (форма родового відмінка однини) і *озéра* (форма називного і знахідного відмінків множини); *висипáти* (форма недоконаного виду) і *ві́сипати* (форма доконаного виду);

8) кваліфікуйте граматичну категорію як узагальнене абстрактне поняття, яке об'єднує співвідносні граматичні значення, виражені різними формальними засобами. Сучасній українській мові властиві такі граматичні категорії: роду, числа, відмінка, часу, способу, виду, особи. Традиційно в українському мовознавстві до граматичних зараховують категорії перехідності / неперехідності, стану, співвідносної міри якості, проте на сьогодні переглянуто їхній статус у контексті функціонування трьох граматичних підсистем – синтаксичної, морфологічної і словотвірної. Ці категорії кваліфікуються як міжрівневі морфолого-словотвірно-синтаксичні, оскільки в них концентруються особливості всіх трьох граматичних підсистем (І.Вихованець). Деякі вчені (А.Грищенко) ступені порівняння відносять до

Словотвірних виявів, а не до словозмінної парадигми, оскільки вони розрізняються лексичним значенням, утворюються за допомогою словотвірних засобів, а отже, становлять різні лексеми, а не морфологічні форми. За такими ж критеріями в системі прикметника виділяються і категорії безвідносної міри якості та суб'єктивної оцінки якості як словотвірні, оскільки вони відображають словотвірні ресурси прикметника, характеризуються відсутністю регулярності та обов'язковості.

Граматичні категорії характеризуються сукупностями властивих їм **грамем** – опозиційних компонентів певної граматичної категорії. Напр., категорію виду формують грамеми доконаного і недоконаного виду, категорію часу – грамеми теперішнього, минулого і майбутнього часу тощо;

9) не можна ототожнювати поняття граматичної категорії з граматичним значенням, бо граматична категорія як загальне родове поняття підпорядковує собі граматичні значення, тобто граматичні значення є частковими, конкретними виявами граматичної категорії. Напр., усі граматичні значення Р.в. підлягають загальній граматичній категорії відмінка;

10) необхідно пам'ятати, що за певних умов окремі слова можуть втрачати ознаки однієї частини мови і набувати характеристик іншої. Перехід слів з однієї частини мови в іншу називається **транспозицією**, або **конверсією**. Визначають такі типи транспозиційних явищ: субстантивіацію, ад'єктивіацію, прономіналізацію, вербалізацію, нумералізацію, адвербіалізацію, препозитивіацію, кон'юнкціоналізацію, партикуляцію, інтер'єктивіацію. В основі перехідних явищ лежать граматичні чинники: зміна синтаксичної функції слова, яка спричиняє зміну категоріального і лексичного значень слова, а також формування нових морфологічних показників. У зв'язку з цим виділяють три ступені переходу: синтаксичний, морфологічний і семантичний. Кваліфікують також лінгвістичні передумови переходу слів з однієї частини мови в іншу: довільний зв'язок між звуковим комплексом слова і його денотатом, здатність того самого звукового комплексу позначати кілька предметів чи явищ реальної дійсності.

Завдання I

Визначте граматичні значення виділених слів та мовні засоби їх вираження.

Варіант 1. *На високій береговині все літо синьо та сумно **цвіте** чебрець, **найменша** квітка з-поміж квіток, від чого й названо **річку**. Чебрець вабить до себе гаї – ясенів, берестові, черемхові, й сам губиться **в них**, однак ненадовго (Земл.).*

Варіант 2. *Уздовж того **водного** шляху, безнадійно заплутаного **в очеретах** та камінні, на кількох горбах, що немовби вічно **ворогують** між собою, завис Вавілон, старий та **пізніший**, з'єднаний в одне досить-таки важкою **греблею**, котру щовесни з'їдає повінь, і її доводиться насипати майже заново (Земл.).*

Варіант 3. *А тим часом Вавілон **розвіяв** свою колишню велич, давно не стало в нім ані веж, ані **двоярусного** города; **на місці** Сонячного каменя **стоїть** вискніле розп'яття з часів ордену **босих** кармелітів, які колись панували тут, аж поки не вигнав їх полковник Богун (Земл.).*

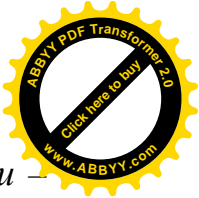
Варіант 4. *І хоч **людям** прекрасне завше **буде здаватися** незвичним, та, як **твердить** тутешній філософ, у годину випробувань вони й самі чимось схожі на лебедину зграю **в дорозі** (Земл.).*

Варіант 5. *Ждав узріти **в них** теплий вогонь, розпалений гарячими **словами** правди, яка від самого серця йшла, а натомість **блиснули** на нього крижинки страху, а ще **гірш**, – він **хотів би** помилитися, та не його проникливість можна було обдурити, – іскорки зненависті жевріли в чужих очах Юрася (Риб.).*

Завдання II

З'ясуйте, які граматичні категорії можна виявити в результаті аналізу поданих рядів слів.

Варіант 1. *Степ – степи, іній – інею – інесь, зустрічаю – зустрічав – зустрічатиму, цвісти – зацвісти, величаю – величаєш – величає, молодий – молодший – наймолодший.*

Варіант 2. *Горизонт – горизонту – горизонтом, мовчить – мовчав би – хай мовчить, суворий – суворіший – найсуворіший, кохати – покохати, туман – тумани, аналізую – аналізував – аналізуватиму.*

Варіант 3. *Вредний – вреднуватий – вреднющий, друкувати – надрукувати, ерудит – ерудита – ерудитом, жартую – жартував – жартуватиму, лицар – лицарі.*

Варіант 4. *Буйний – буйніший – найбуйніший, величають – величали б – нехай величають, галактика – галактики, інтерпретую – інтерпретуєш – інтерпретує, лимонний – лимонна – лимонне.*

Варіант 5. *Норма – норми – нормі – норму, меблюємо – меблюєте – меблюють, липкий – липкуватий – залипкий, кутати – окутати, омолоджував – омолоджую – омолоджуватиму.*

Завдання III

Випишіть і згрупуйте з поданих речень слова, в яких граматичні значення виражені аналітичними, синтетичними, аналітично-синтетичними, флективно-аналітичними формами.

Варіант 1.

1. *Сонце падало навкісно і застеляло гору синюватим серпанком; здалося, мигнула біля дому ясно-синя постать, він мимоволі забув за ті десять років, що тут не був (Шевч.).*

2. *Тут було ще вогкіше й холодніше, але долівка устелена сіном та листям (Шевч.).*

Варіант 2.

1. *Я знаю –*

*ми будем іще не раз бродити з тобою,
слухати ліс притихлий, старих і мудрих сорок (Стус).*

2. *І хай нова доба гряде – в ній мезозою темні душі... (Стус).*

Варіант 3.

1. *Спини мене отямся і отям*

*така любов буває раз в ніколи
вона ж промчить над зламаним життям
за нею ж будуть бігти видноколи (Кост.).*

2. *Нехай тендітні пальці етики торкнуться вам серце і вуста (Кост.).*

Варіант 4.

1. *Вона йшла по якійсь синій дорозі, біля неї поруч ступав, накульгуючи, батько, і йшли вони до крихітного будиночка, на порозі якого сиділа стара як світ бабуся (Шевч.).*

2. *Ступай – майбутньому назустріч, і хай хода твоя легка легкою буде (Стус).*

Варіант 5.

1. *Повітря навколо було синювате, а коли дивилася вона в долину, пливав там кудластий туманець, – Старий Пічкур, який трусив на річці верші, нагадував під той час тутового шовкопряда, який звиває з найтонших ниточок свій іскристий коконець (Шевч.).*

2. *Нехай гризуть дніпрові гострі кручі моє зболіле серце (Стус).*

Завдання IV

Установіть належність слова до певної частини мови, використовуючи такі критерії: а) наявність категоріального значення; б) комплекс граматичних категорій; в) спільна парадигма; г) спільність основних синтаксичних функцій. Сформулюйте категоріальне значення та визначте граматичні значення кожної одиниці.

Варіант 1. *Множити, множення, помноживши, помножений, множинний, множина.*

Варіант 2. *Маска, замаскований, маскувати, маскування, маскуючи, маскувальний.*

Варіант 3. *Веселий, веселити, веселість, веселун, весело, звеселяючи.*

Варіант 4. *Два, двійка, подвоїти, двійчастий, удвоє, подвоївши.*

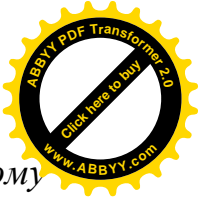
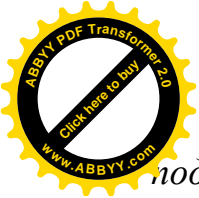
Варіант 5. *Густий, густо, густішати, гуща, загущений, загущуючи.*

Завдання V

Знайдіть у поданих реченнях явища транспозиції однієї частини мови в іншу. Кваліфікуйте різновиди таких взаємопереходів.

Варіант 1.

1. *Але ж вони в майбутнє порожнем! Як ми у вічі глянемо нащадкам.*
2. *Безлюдних дворич вилягли тини, між попелищ некопані городи.* 3. *А далі все*

подвижники, святі, що тут сиділи в келіях заперті. 4. І дика груша в білому цвітінні на ціле поле світить, як ліхтар. 5. І довго світяться в душі оті розкішні натюрморти уздовж доріг на спориші. 6. А понавколо свахи ходять роєм. 7. Підвівся Іскра, полковий обозний, син Остряниці Якова, Іван (Кост.).

Варіант 2.

1. Якби ти добре в Бога попросила, то мали б ми ще й радість на віку: твоя пішла б за гетьманського сина, а мій хазяйську сватав би дочку. 2. Якісь недопалені книги заблуканий вітер знадвору холодним пальцем гортав. 3. Лише димок із Дідової Балки курить собі у небо та й курить. 4. І відпливаю поночі одна на кризі шибки у холодний вечір. 5. Виходить полк. Іван під корогвами. І я край шляху осторонь стою. 6. То чи ж воно нам буде до пуття – пустити прахом ще одне життя? 7. Хіба це голод? Ні. Це просто піст. На те ж воно й пилипівка (Кост.).

Варіант 3. 1. І не знецінюйте коштовне, не загубіться у юрбі. 2. Лежали зрушені плити, як зашerti чорної криги. 3. Куди вже там ходить на вечорниці, як я до церкви ледве вже іду? 4. А вранці, тільки почало світати, де не було, здається, ні душі, – а вже стоять наведені гармати. 5. А я такий, я матір поважаю. Я вперек її слова не скажу. 6. Очерети із чорними свічками ідуть уздовж колишніх берегів. 7. В нас на кутку його не люблять наші (Кост.).

Варіант 4. 1. Не проміняйте неповторне на сто ерзаців у собі! 2. Стояв собор старовинний з випаленою душею. 3. Ще як мовчить, – нічого. Заговорить, – гостренькі зуби – чисто ховрашок. 4. Це ж, певно, він у тій своїй ярузі на цілий степ залишився один. 5. Отаман Гук, ступивши на два кроки, ревнув з помосту поверх всіх голів. 6. Одних приставили до стінки, а інших вбили крадькома. 7. Лесько сміється: – Голод підіжме, чкурнуть, як чорт від кукуріку (Кост.).

Варіант 5. 1. Чужі приходять в час твоїх щедрот, а я прийшла у час твого смутку. 2. З підземних нір зацьковану свободу попідруки ти вивела на світ. 3. Воно, скажу вам, легше, як на мене, діла у битвах шаблею рішать. 4. Бувають, може, й кращі голоси, але такого другого немає. 5. Потоцький йде назустріч Радзивілу. 6. Це ж цілий вік стоятиме між нами. А з чого ж, Грицю, пісню я складу?! 7. Стоять порожні криниці, береться сіль до самих цямрин (Кост.).

КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 2

ІМЕННИК

I. Питання для теоретичного опрацювання:

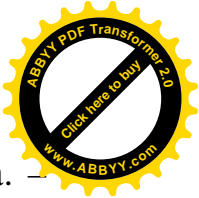
1. Іменник як центральна частина мови в системі інших лексико-граматичних класів.
2. Семантична характеристика іменника. Первинні і вторинні іменники.
3. Лексико-граматичні розряди іменників:
 - а) власні і загальні назви;
 - б) конкретні та абстрактні іменники;
 - в) категорія істот / неістот;
 - г) предметні та речовинні іменники;
 - д) збірні іменники;
 - е) сингулятивні назви.

II. Література:

Див. попередню тему.

Додаткова:

1. Безпояско О.К. Іменні граматичні категорії. – К.: Наук. думка, 1991. – 171 с.
2. Безрук Л.П. Категорія числа речовинних іменників в аспекті семантики // Мовознавство. – 1982. – № 4. – С. 33-37.
3. Винницький В.М. Акцентні типи непохідних іменників чоловічого роду // Мовознавство. – 1987. – № 5. – С. 46-55.
4. Дегтярьов В.І. Проблема походження категорій збірності й абстрактності в семасіологічному вченні О.О.Потебні // Мовознавство. – 1991. – № 6. – С. 56-64.
5. Денисик Л.М. Словотворчі парадигми речовинних іменників лексико-семантичної групи «продуктів харчування» // Мовознавство. – 1987. – № 1. – С. 63-67.
6. Железняк І.М. Про деякі лінгвістичні ознаки власних назв // Мовознавство. – 2001. – № 1. – С. 13-18.

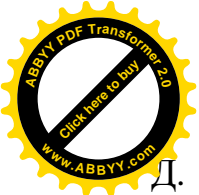
7. Карпенко Ю. Дещо про вивчення власних назв // Українська мова. – 2010. – № 1. – С. 39-46.
8. Леонова М.В. Система семантичних категорій іменника // УМЛШ – 1980. – № 12. – С. 15-22.
9. Матвіяс І.Г. Іменник в українській мові. – К.: Рад. школа, 1974. – 184 с.
10. Погрібна О.О., Чумак В.В., Широков В.А., Шевченко І.В. Лінгвістична класифікація українського іменника у світлі теорії лексикографічних систем // Мовознавство. – 2004. – № 5-6. – С. 62-83.
11. Попович М.М. Категорія означеності / неозначеності іменника в контексті теорії актуалізації Ш.Баллі // Мовознавство. – 2001. – № 1. – С. 58-67.
12. Сич В.Ф. Лексико-семантичні групи іменників // УМЛШ – 1974. – № 6. – С. 23 – 32.

III. Методичні рекомендації:

1) розмежуйте конкретні та абстрактні іменники не тільки за безпосередньою співвіднесеністю з реальними предметами об'єктивної дійсності, але й за граматичними ознаками: абстрактні іменники не мають здатності утворювати відмінкові парадигми обох чисел (мають неповну парадигму числа), за словотвірними особливостями: більшість іменників з абстрактним значенням – слова з похідними основами прикметникового або дієслівного походження із суфіксами **-ість, -анн(я), -изн-, -енн(я), -інн(я), -ятт(я), -от-, -ов-, -ств(о), -б(а), -щин(а), -изм, -ізм, -ацій;**

2) пам'ятайте, що граматичне поняття *істот* не цілком збігається з уявленням про живе в природі: іноді існують суперечності між семантичною і формально-граматичною природою іменників, пов'язаною із категорією істот / неістот (напр., збірні за змістом іменники назви сукупності осіб, назви живої органічної природи (мікроорганізмів, рослин) у граматиці відносяться до неістот, а назви неживих предметів мають граматичні ознаки живих істот);

3) враховуйте граматичні відмінності категорії істот і неістот, що виражаються формою З.в.: а) форма З.в. одн. чол. р. назв істот збігається з Р.в. однини; б) форма З.в. одн. чол. р. назв неістот – з Н. в.; в) у З.в. мн. іменники, що означають назви істот усіх трьох родів, мають форми, спільні з Р.в.; г) іменники, що означають назви неістот (усіх трьох родів), у З.в. множини мають форми, спільні з Н.в. Частково граматичне розрізнення назв істот та неістот виявляється в

Д. і М. відмінках (іменники II відміни чол. роду назви істот в однині цих відмінків мають переважно закінчення **-ові (-еві)**); у Р.в. іменники чол. роду II відміни, що означають назв осіб, мають тільки флексію **-а**, у назвах неістот вживаються варіантні форми **-а** або **-у** залежно від семантики;

4) власні і загальні назви також розрізняються не тільки семантикою, але й граматичним оформленням категорії числа: загальні назви утворюють співвідносні форми однини і множини, а власним найменуванням властива неповна парадигма числа;

5) іменники з речовинним значенням визначаються за такими граматичними ознаками: вони не мають відмінкових парадигм обох чисел; поєднуються лише з неозначено-кількісними числівниками. Утворення множинних форм від речовинних іменників, що вживаються в однині, можливе при семантичному зміщенні, коли вони означають не саму речовину, а виражають види, сорти речовини, велику кількість або інтенсивний вияв позначуваного речовинним іменником предмета. Речовинні іменники II відміни чол. роду в Р.в. однини мають переважно флексію **-у**;

б) граматичними особливостями збірних іменників є форми словозміни й словотворення: а) уживаються тільки у формі однини; б) не сполучаються з власне кількісними числівниками, а поєднуються тільки з неозначено-кількісними та дробовими; в) у морфемній структурі збірних іменників наявні спеціалізовані на вираження значення збірності суфікси;

7) диференціюйте семантично споріднені із збірними іменниками слова, які вказують на виокремлені сукупності предметів, проте в граматичному плані до збірних не належать, оскільки не виражають ознаки неподільної єдності, мають форми множини і можуть вільно сполучатися з кількісними числівниками (*дві зграї, три полки*);

8) сингулятиви мають форму однини, проте в сполученні з числівниками набувають множинних форм (*три квасолини*).

Завдання I

Визначте в поданих реченнях іменники з конкретним і абстрактним значенням і зробіть відповідні пояснення.

Варіант 1. *Не вмів і досі виплисти на широку течію, але він любив і життя, і людей, і природу. Усе хороше радувало його, печалили чужі печалі, виводила з себе несправедливість. Він не був спокійним, холодним спостерігачем, який і пальцем не поворухне, щоб пособити комусь у тяжкому горі... Коли він міг комусь допомогти, – допомагав без корисливих вимог і думок (Стельм.).*

Варіант 2. *У лісі стало затишніше, і на серці наче трохи полегшало. Після роздумів більше почав вірити, що напасть його хоча й важка, але скороминуща. Дорогою вирішив, що нічого йому поки гнати коні аж за сотні верст. Хто може полічити, скільки в оті бурхливі часи середній районний працівник провів безсонних ночей, витратив свої сили, згубив здоров'я! (Стельм.).*

Варіант 3. *Та незабутня ніч, розводячи завісу років, впливала з давнини, мов ріка з туману, подзвонювала молодим місяцем, який так щедро розсівав зірки, що їм уже замало ставало місяця на небі, – тому й падали на землю, на дальні дороги і темні полукіпки озимини (Стельм.).*

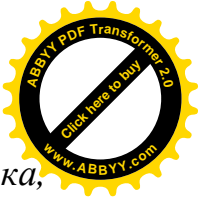
Варіант 4. *Спускався негустий, блакитний вечір, і навіть крізь вікна було видно, як пухнасті сніги одсвічувались рожевими і малиновими бризками зорі. Куточки шибок проростали розкішним весняним квітом, а в сусідському саду торкався обважнілих лапатих віт прозорий молодик і осипав на землю зелено-голубу порошу (Стельм.).*

Варіант 5. *За чорними, вкритими білими стрічками снігу стовбурами дерев, у молодому рудолистому дубняку форкнув кінь і м'яко вдарив копитом у землю. Перша сніжинка війнула перед очима і впала на скручений дубовий листок, на диво схожий на дитячу руку (Стельм.).*

Завдання II

Класифікуйте наведені іменники як назви істот та неістот. Укажіть, на основі яких морфологічних відмінностей можна встановити належність іменників до категорії істот чи неістот.

Варіант 1. *Ярило, народ, калина, мрійник, форель, домовик, бактерія, староста, загін, кентавр.*

Варіант 2. *Студентство, грамотій, сфінкс, листоноша, Велес, волошка, лань, мікроб, полк, водяник.*

Варіант 3. *Соняшник, мавка, дим, секретар, згряя, лісовик, степовик, Дажбог, натовп, метелик.*

Варіант 4. *Лісник, окунь, перелесник, заступник, мрець, гай, Дніпро, дивізія, гурт, Ладо.*

Варіант 5. *Жайворонок, череда, короп, делегат, селянство, очерет, герой, русалка, Сварог, небіжчик.*

Завдання III

Утворіть від поданих слів збірні іменники. Визначте суфікси збірних дериватів.

Варіант 1. *Генерал, корінь, лицар, адвокат, дуб, стеблина, куркуль.*

Варіант 2. *Парубок, професор, ворон, сосна, слива, кукурудза, явір.*

Варіант 3. *Чумак, муха, гілка, воїн, гарбуз, мотузка, мускул.*

Варіант 4. *Міщанин, миша, камінь, вишня, гілка, цеглина, апарат.*

Варіант 5. *Середняк, собака, береза, брат, лоза, мошка, клієнт.*

Завдання IV

Класифікуйте збірні іменники та слова, які в граматичному плані до збірних не належать.

Варіант 1. *Комісія, табун, група, черга, екіпаж, рій, челядь, кіннота, інспекція, інженерія.*

Варіант 2. *Армія, орда, ліс, стадо, трупа, комісаріат, малеча, дуєт, учительство, шляхта.*

Варіант 3. *Отара, ансамбль, юрба, череда, сім'я, молодь, пролетаріат, квартет, голота, духівництво.*

Варіант 4. *Команда, банда, згряя, рота, військо, аристократія, тічка, собачня, піонерія, злидота, панство.*

Варіант 5. *Ватага, плем'я, дітворя, дивізія, оркестр, косяк, піхота, знать, персонал, рідня.*

Завдання V

Випишіть іменники із значенням речовинності. Утворіть від них, де це можливо, сингулятиви. Поясніть, у яких випадках від речовинних іменників утворюються множинні форми. Складіть по два речення з такими прикладами.

Варіант 1. *Бронза, небо, жито, стовп, ніч, вапно, сатин, хрін, перл, морква.*

Варіант 2. *Цибуля, буришин, газ, алебастр, льон, горох, поле, силос, сани, курча.*

Варіант 3. *Цитрамон, глина, вершок, сталь, часник, крендешин, волосся, луки, молоток, хміль.*

Варіант 4. *Шерсть, полин, пісок, агрус, віск, гравій, порох, аметист, майдан, кобза.*

Варіант 5. *Кава, крейда, кропива, сніг, картопля, ропа, віз, село, ворота, сапфір.*

КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 3

КАТЕГОРІЯ РОДУ ІМЕННИКА

I. Питання для теоретичного опрацювання:

1. Значення та засоби вираження категорії роду.
2. Поняття про іменники семантико-граматичного роду:
 - а) особливості іменників парного роду;
 - б) маскулізми та фемінативи як різновиди іменників спільного роду.
3. Іменники граматичного роду.
4. Родові ознаки незмінних слів іншомовного походження.
5. Рід абревіатур.
6. Іменники подвійного роду.
7. Подвійні форми іменників одного роду.
8. Читання в граматичному роді іменників.

II. Література:

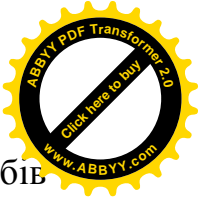
Див. попередні теми.

Додаткова література:

1. Архангельська А.М. Формальне вираження категорії маскулінності: взаємодія родової редистрибуції і родової транспозиції // Мовознавство. – 2011. – № 1. – С. 29-43.
2. Загнітко А.П. Категорія роду в системі граматичних категорій іменника // Мовознавство. – 1987. – № 2. – С. 62-67.
3. Загнітко А.П. Рід іменників з основою на м'який приголосний // Українська мова і література в школі. – 1987. – № 2. – С. 28-32.
4. Загнітко А.П. Функції граматичних форм роду іменників // Українська мова і література в школі. – 1990. – № 6. – С. 50-55.

III. Методичні рекомендації:

1) пам'ятайте, що рід є класифікуючою категорією, яка виражає форми різних слів, тому те чи інше слово, потрапляючи у відповідну підкатегорію чоловічого, жіночого чи середнього роду, не може змінитися, набути іншої підкатегорії. Родова характеристика іменника сприймається як понятійна субстанція, тому іменник має рід, а не змінюється за родами, що властиво прикметникам, займенникам тощо;

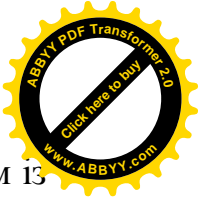
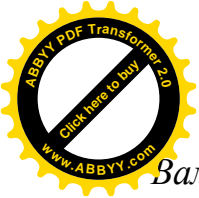
2) визначаєте два різновиди категорії роду відповідно до способів вираження родових значень: граматичний рід і семантико-граматичний (лексико-граматичний). Родове значення іменників граматичного роду не залежить від лексичного, не мотивоване реальними особливостями позначуваних предметів, понять та явищ, не пов'язане зі статтю людей чи тварин, а виражається граматичними засобами разом із словотвірними. У більшості іменників української мови родова диференціація базується не на реальних ознаках предметів, а на граматичних (пор.: *дорога* – ж.р., *степ* – ч.р., *село* – с.р.).

Семантико-граматичний рід пов'язаний із лексичним значенням іменників: родові форми виступають складниками семантичного плану тих чи інших лексем і беруть участь у мовному вираженні реального розмежування істот чоловічої і жіночої статі. Родове протиставлення іменників семантико-граматичного роду виражається за допомогою лексичної семантики та афіксів: *півень* – *куриця*; *тигр* – *тигриця*. Граматичні ознаки в таких іменників підпорядковуються семантичним;

3) категорія семантико-граматичного роду має двочленну структуру, тобто система категоріальних значень семантично мотивованих імен – назв осіб – складається з двох членів: грамми чоловічого і грамми жіночого роду. До родової парадигми, яку формують члени бінарної опозиції (протиставлення *перекладач* – *перекладачка*), не належать іменники середнього роду, оскільки вони позначають вік істоти і не містять вказівки на стать. Такі іменники кваліфікуються **неродовими назвами** (*дитя*, *лоша*, *каченя*).

Категорія граматичного роду має тричленну структуру: грамми чоловічого, жіночого і середнього роду;

4) розрізняйте чотири способи вираження значення роду в іменниках:
а) **лексичний (лексико-семантичний)** – родова віднесеність іменників-істот виражається за допомогою семантики спільно з морфологічними і синтаксичними засобами (*дідусь* – *бабуся*; *брат* – *сестра*); б) **морфологічний** – специфічна система закінчень називного відмінка однини виражає значення чоловічого роду (нульове закінчення – *жолудь*, *краб*; **-а**, **-о** в іменниках на позначення істот – *гайдамака*, *батько*), жіночого (**-а** (**-я**) – *весна*, *богиня*; нульове закінчення – *молодь*, *зустріч*), середнього (**-о**, **-е** (**-є**), **-а** (**-я**) – *сяйво*, *плече*, *сузір'я*); в) **синтаксичний** спосіб виявляється в системі узгодження в тексті прикметників, дієприкметників, дієслів минулого часу однини, займенників, порядкових числівників з іменниками (*вишукана леді*, *смачне какао*, *вивчила*

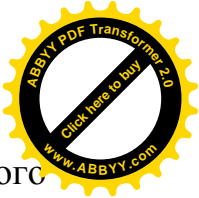
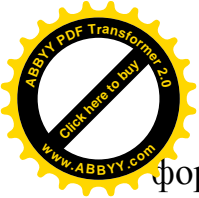
Валя, наше турне); г) **словотворчий** – у похідних словах окремі суфікси разом із закінченнями надають іменникам значення певного роду (-тель, -ик/-ник, -ич, -ак, -ин, -ан – чоловічого роду; -к-а, -иц-а, -их-а, -ух-а, -ість – жіночого роду; -ств-о, -инн-я, -енн-я, -анн-а, -иськ-о – середнього роду);

5) диференціюйте іменники **парного роду** – назви осіб, родові ознаки яких виражаються суфіксально-флексійними засобами (*українець – українка*), та іменники **спільного роду** (маскулізми та фемінативи) – слова без зовнішніх структурно-морфологічних засобів вияву родової віднесеності, що називають неозначену за статтю особу. Потенційно вони є виразниками чоловічої або жіночої статі, але в структурі мови марковані граматичним чоловічим (**маскулізми**) або жіночим родом (**фемінативи**): *професор, незграба*. Оскільки особливістю змісту таких іменників є семантична співвіднесеність з двома денотатами навколишньої дійсності, то на морфологічному рівні іменники з тотожною формою вираження родової віднесеності кваліфікуються **граматичними омонімами**;

б) урахуйте, що незмінні іменники іншомовного походження, не маючи зовнішніх морфологічних ознак родової диференціації, поділяються на групи за семантико-граматичними ознаками: в **іменниках-антропонімах** визначальним є принцип родової диференціації відповідно до статі (*аташе, кюре* – чоловічого роду, *фрау, місіс* – жіночого роду); **іменники-фауноніми** належать до чоловічого роду, хоч також можливий поділ на роди залежно від статі (*колібри, поні* – чоловічого роду); **назви неістот** належать переважно до середнього роду (*попурі, бюро*); розподіл за родами у **власних невідмінюваних іменниках** здійснюється відповідно до своєрідного узгодження їх із загальними назвами, тобто родова належність географічних номенклатурних слів (місто, село, озеро, ріка, країна, острів тощо) регулює родову співвіднесеність таких одиниць (*місто Тбілісі* – чоловічий рід, але *станція Тбілісі* – жіночий рід);

7) у деяких незмінних іменниках при родовій диференціації діє **принцип семантико-тематичного включення** – введення в структуру речення спеціального тематичного слова, за яким визначають рід невідмінюваного іменника (*птах ківі, ведмідь коала, капуста кольрабі*);

8) від іменників спільного роду відрізняйте іменники **подвійного роду**, зміна граматичних значень яких пов'язана не із семантикою, а із формою слова: *дівчище говорила – дівчище говорило*. Взаємодія значень чоловічого і середнього роду, жіночого і середнього пояснюється двома чинниками: власне

формальним (флексія **-е** як зовнішній морфологічний показник середнього роду) і формально-значенневим (стать або граматичний рід мотивуючого іменника: жіночий рід і жіноча стать *дівчина* – жіночо-середній рід *дівчище*);

9) подвійні форми одного роду кваліфікуються тоді, коли іменники з різним граматичним оформленням належать до одного й того ж роду: *січа* – *січ*, *гайдамак* – *гайдамака*.

Завдання I

Визначте рід поданих іменників і вкажіть засоби родової диференціації.

Варіант 1. *Валя, зять, човен, господар, слоненя, інспектор, Степко, желе, маестро, мавка, безладдя, їжачиха.*

Варіант 2. *Паркан, співачка, Саша, гривня, редактор, дідусь, Гордієнко, ескімо, суміш, узбережжя, рантьє, кобила.*

Варіант 3. *Невістка, кіт, граб, контролер, Слава, кліше, диво, Ващенко, коліца, фрау, легінь, старчиха.*

Варіант 4. *Ярослав, дочка, озеро, юрист, долар, академік, Грицай, турне, довір'я, аташе, Перу, бугай.*

Варіант 5. *Килим, економістка, тітка, голуб, кандидат, Олійник, пенсне, повір'я, портъє, Борнео, плавчиха.*

Завдання II

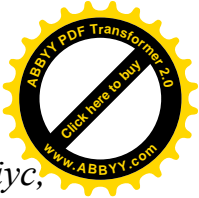
Диференціюйте іменники-фемінативи та іменники-маскулізми. Складіть по 2 речення з іменниками спільного роду, щоб у кожному з них простежувалася родова диференціація цих слів.

Варіант 1. *Архіваріус, писака, заблуда, горопаха, староста, магістр, акціонер, стиліст, сновиди, адвокат.*

Варіант 2. *Геній, рубака, прожога, варивода, заправила, дизайнер, рівня, аудитор, емпірик, стилияга.*

Варіант 3. *Віртуоз, служака, ханжа, заволока, ехида, інспектор, коректор, вискочка, стоїк, демагог.*

Варіант 4. *Емісар, скуп'яга, прилиза, зайда, ненажера, арбітр, воєвода, екстерн, діджей, дендролог.*

Варіант 5. Декоратор, молодчага, недоторка, нікчема, нотаріус, маестро, депозитор, дальтонік, гід, посіпака.

Завдання III

З'ясуйте спосіб визначення роду в невідміюваних словах іншомовного походження. Доберіть до кожного іменника аналітичні показники (прикметники, займенники, дієслова тощо).

Варіант 1. Гуанако, тореро, консоме, пончо, медресе, рандеву, ідальго, регбі, мотто, сиртакі, куду, паспарту, мокко, індиго, альді, аліготе.

Варіант 2. Гризлі, куртьє, віскі, сомбреро, шале, дефіле, рефері, ралі, комюніке, лансьє, марабу, пап'є-маше, мате, табу, комі, каберне.

Варіант 3. Нанду, шансоньє, суфле, трико, пасео, ембарго, рантьє, поло, койне, падекатр, колібрі, мерло, манго, каско, есперанто.

Варіант 4. Жако, шевальє, ситро, сарі, патіо, реноме, протезе, родео, фіаско, падеспань, колі, ришельє, кольрабі, арараті, фіджі, ушу.

Варіант 5. Карибу, круп'є, желе, кімоно, плато, експозе, портьє, реву, треченто, па-де-де, ему, каное, кураре, бордо, ідиш, ласо.

Завдання IV

Доберіть приклади іменників парного роду: а) назв осіб за родом діяльності; б) назв осіб за національністю; в) назв осіб за зовнішніми особливостями; г) назв осіб за внутрішніми властивостями; д) назв осіб за територіальною приналежністю.

Завдання V

Зробіть переклад поданих слів українською мовою. Визначте рід іменників в обох мовах і складіть з ними словосполучення.

Варіант 1. Иконопись, польнь, величие, тополь, зябь, продажа.

Варіант 2. Летопись, запись, мозоль, пыль, сыпь, сажень.

Варіант 3. Дробь, живопись, посуда, корь, насыпь, подпись.

Варіант 4. Степень, боль, картофель, мужество, глубь, Сибирь.

Варіант 5 Опись, накипь, рожь, письмо, степь, ущелье.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 4

КАТЕГОРІЯ ЧИСЛА ТА ВІДМІНКА ІМЕННИКА

I. Питання для теоретичного опрацювання:

1. Значення та граматичні засоби вираження категорії числа іменника.
2. Поняття про семантико-граматичне число іменника.
3. Формально-граматичний зміст категорії числа іменників.

Класифікаційні різновиди категорії числа: іменники *singularia tantum* та іменники *pluralia tantum*.

4. Категорія відмінка іменників. Відмінкова система сучасної української літературної мови.

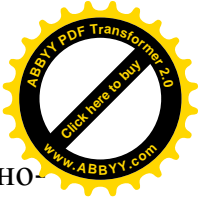
5. Семантика відмінків іменника.

II. Література:

Див. попередні теми.

Додаткова література:

1. Андерш Й.Ф. Семантична характеристика давального відмінка в сучасній українській мові // Українська мова і література в школі. –1974. –№10. – С. 34-40.
2. Безпояско О.К. Зони перехідності в граматичній категорії числа // Мовознавство. – 1995. – № 2-3. – С. 12-17.
3. Вихованець І.Р. Синтаксис знахідного відмінка в сучасній українській літературній мові. – К.: Наук. думка, 1971. – 120 с.
4. Вихованець І.Р. Родовий відмінок на тлі синтаксичної деривації // Мовознавство. – 1983. – № 2. – С. 65-71.
5. Вихованець І.Р. Система відмінків української мови. – К.: Наук. думка, 1987. – 231 с.
6. Вихованець І.Р. Семантико-синтаксична класифікація відмінків української мови // Мовознавство. – 1988. – № 2. – С.44-51.
7. Вихованець І.Р. Родовий чи знахідний відмінок? // Культура слова. – 1989. – Вип. 37. – С.93-95.
8. Вихованець І.Р. Дві версії про місцевий відмінок // Мовознавство. – 1994. – № 1. – С. 25-30.

9. Вихованець І.Р. Морфологічні і семантичні відмінки // Функціонально-когнітивні вияви граматичних структур: Зб. наук. праць. – К., 1998. – С. 13-17.

10. Вихованець І.Р. Родовий відмінок: центр чи периферія відмінкової системи? // Лінгвістичні студії: Зб. наук. праць. – Донецьк: ДонНУ, 2001. – Вип. 7. – С.10-16.

11. Вихованець І.Р. Українська відмінкова система у функціонально-категорійному вимірі (Спроба перекласифікації відмінків) // Наукові записки Кіровоградського педагогічного університету ім. В.Винниченка. – Кіровоград, 2001.– Вип. 31. Серія: Філологічні науки (мовознавство). – С.13-16.

12. Плющ М.Я. Відмінок у семантико-синтаксичній структурі речення: Навч. посібник. – К.: Київ. пед. ін-т, 1978. – 107 с.

13. Помірко Р.С. Граматична категорія числа та її семантико-словотвірна функція // Мовознавство. – 1992. – № 1. – С. 70-75.

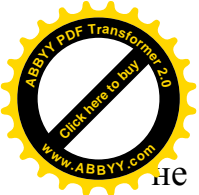
III. Методичні рекомендації:

1) кваліфікуйте категорію числа іменників як словозмінну морфологічну категорію, яка складається з двох співвідносних грамем того самого слова – однини і множини (це основний вияв категорії). Категорія числа – це також категорія класифікаційного типу, тобто з елементами несловозмінного характеру, що пов'язана з формами не того самого слова, а різних слів (це неосновний вияв категорії числа). До класифікаційного різновиду категорії числа належать іменники, що функціонують тільки в однині або тільки у множині;

2) семантико-граматичний зміст категорії числа ґрунтується на утворенні числових пар, що мають значення однини і множини: *портрет – портрети*. Семантичне протиставлення одиничність / множинність виявляється обов'язковим і регулярним: протиставляються словоформи з однаковим лексичним значенням і різним семантико-граматичним змістом;

3) граматичними засобами вираження категорії числа є відмінкові закінчення, відповідні синтаксичні зв'язки іменників з іншими словами в реченні, специфічні засоби словотвору, наголос;

4) пам'ятайте, якщо предметність іменників не пов'язана з кількісним виявом (вони не вказують на кількість предметів, не утворюють числових рядів,

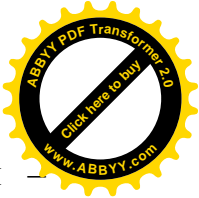
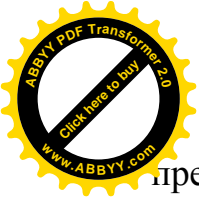
не пов'язані з поняттям кількості), то такі іменники не мають значення числа, не змінюються за числами, а мають лише граматичну форму числа: або тільки однини (*singularia tantum*), або тільки множини (*pluralia tantum*). У таких випадках кваліфікують граматичне число;

5) пам'ятайте, що відхилення від властивих морфологічних характеристик (можливе протиставлення двох чисел) в іменниках *singularia tantum* спостерігається тоді, коли форми множини набувають спеціалізованих значень, тобто відбуваються семантичні зрушення, а саме: іменники називають сорти або різновиди речовин і матеріалів (*сталь – сталі*), різних виявів абстрактних ознак (*швидкість – швидкості*), співвідношення величин за масою або інтенсивністю вияву (*біль – болі*). Також власні іменники можуть мати форми множини, коли позначають однойменні особи або предмети, виступають як узагальнені найменування ознак, пов'язаних з відповідними власними назвами (*Шекспіри*), номінують сукупності осіб, пов'язаних родинними стосунками (*Михайленки*);

б) категорія відмінка є словозмінною, вона служить засобом вираження синтаксичних зв'язків іменника з іншими повнозначними компонентами речення. Відмінкова форма іменника (морфологічне явище) і вияв її у реченні (синтаксичні одиниці) взаємозалежні, що спричиняє морфолого-синтаксичний характер категорії відмінка, на відміну від категорій роду і числа, які мають морфологічний характер;

7) кожен відмінок має загальне синтаксичне значення, яке виражається за допомогою флексій і прийменників (*зайти в аудиторію, стояти біля аудиторії*) або самих тільки флексій (*співає соловейком*). Додатковими засобами розрізнення відмінкових форм можуть бути чергування звуків (*стіл – стола*), наголос (*діти – дітьми*);

8) значення відмінків є лексико-граматичним і залежить від тих слів, до яких відноситься і якими керується певний відмінок іменника. Для кожного відмінка характерна певна кількість лексико-граматичних значень: напр., поліфункціональний родовий має основне об'єктне значення, а також часу (*того року*), певної дати (*п'ятого липня*), неповноти або кількісної невизначеності об'єкта дії (*вилив молока*), посесивності (*хустка матері*), кількості (*згряя птахів*), частини від цілого (*купити меду*), порівняння (*ніжніший від шовку*), причини дії (*бути задоволеним від успіху*). У цілому іменникові відмінки мають такі основні значення: називний – суб'єктне і

предикативне, родовий – суб'єктне, об'єктне і атрибутивне, давальний – об'єктне і суб'єктне, знахідний – об'єктне і обставинне, орудний – об'єктне, суб'єктне і предикативне, місцевий – об'єктне і атрибутивно-обставинне, кличний – адресата висловлювання, адресата-об'єкта, адресата-атрибута.

Завдання I

Від поданих іменників утворіть форму множини і визначте граматичні засоби її вираження.

Варіант 1. *Випадок, ведмежа, похід, сумчанин, бивень, болото, шов.*

Варіант 2. *Вінок, голуб'я, виріб, болгарин, бобер, міст, сік.*

Варіант 3. *Кінець, небо, витік, гайтянин, ватажок, хустка, ріг.*

Варіант 4. *Вітер, мати, зореліт, харків'янин, висок, заєць, віз.*

Варіант 5. *Ярок, зозулень, боєць, киянин, свисток, тіло, віл.*

Завдання II

Виділіть іменники, що вживаються тільки в однині (*singularia tantum*). Згрупуйте їх за визначеними семантичними групами.

Варіант 1. *Миро, ієрейство, кадмій, Неаполь, блокнот, консенсус, лаванда, ілюзія, кутя, інструментарій, лій, піднесення, варіант, престиж, квіття, парубота, гайка, лозняк, держава, метушня.*

Варіант 2. *Індуїзм, павутиння, Нікосія, брикет, нарзан, вежа, капеланство, плебісцит, меліса, галера, колоддя, каприз, мамалига, ладан, окриленість, клієнтура, друкарня, малинник, імунітет, макуха.*

Варіант 3. *Нейтралітет, здоба, інкубаторій, Мукачеве, брід, калій, легальність, колюччя, вексель, гальмо, купецтво, первозданність, халва, криза, лахміття, загорода, молодняк, легенда, манка, крушина.*

Варіант 4. *Моршин, брова, ігуменство, популізм, зола, можновладдя, кедрівник, велетень, луб'я, неоліт, корвалол, гречність, лайкра, магістратура, галявина, колосся, бринза, прагматика, інтер'єр, кріп.*

Варіант 5. *Концепція, ікра, отаманство, Ніл, будень, ковила, мрійництво, вена, звірота, небуття, крюшон, квас, законність, ліщинник, гарба, деревій, мотуззя, лібералізм, конвеєр, крендешин.*

Завдання III

Розподіліть іменники на ті, що мають обидві форми числа, і ті, що вживаються тільки у множині. Згрупуйте множинні іменники (*pluralia tantum*) за семантичними групами.

Варіант 1. Цимбали, Нагуєвичі, хомути, коралі, мангри, роботи, заговини, ярлики, Чернівці, припаси, недопитки, зажинки, шорти, хвастоці, нарти, лабети, негаразди, шори, рамки, суніці.

Варіант 2. Моринці, рани, пестоці, нетрі, Санжари, гуслі, цвяхи, щипці, солодоці, покривала, мандри, обрубки, шаровари, спроби, оглядини, нутроці, пампаси, набородки, вхідчини, рови.

Варіант 3. Трактати, сутінки, Народичі, нарди, черепки, лестоці, семестри, освідчини, зарості, Помпеї, макарони, помії, тинки, нападки, підшитаники, лецата, найми, панти, ліноці, світлиці.

Варіант 4. Піжмурки, Нідерланди, хрестини, телеграми, коноплі, джунглі, черпаки, Гімалаї, консерви, очистки, хижаки, святки, криси, хитроці, терези, прийми, пенати, резервуари, фінанси, вірші.

Варіант 5. Олешки, заручини, фракції, любоці, зябра, опади, Прилуки, дріжджі, шторми, відходи, поденки, манатки, кпини, перегони, сукні, хороми, чари, пучки, окуляри, вакації.

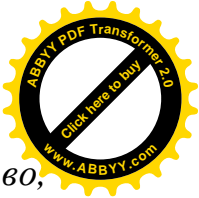
Завдання IV

Перекладіть словосполучення українською мовою і проаналізуйте відмінності в обох мовах щодо вживання відмінкових форм. З'ясуйте відмінкову семантику іменників.

Варіант 1. *Зачет по языку, классификация по признакам, плыть по течению, уехать по собственному желанию, задаваться целью, заниматься земляными работами, путь в город.*

Варіант 2. *Случилось по недоразумению, не спать по ночам, бедный кислородом, богатый полезными ископаемыми, коснуться пола, ухаживать за девушкой, пригласить к столу.*

Варіант 3. *Сильнее огня, радоваться успехам, мал ростом, ориентироваться по звёздам, учебник по языку, пойти за калиной, быть кашеваром.*

Варіант 4. Упрекать друзей, тяжелее олова, сдержать слово, бродить по дорогам, больной гриппом, делать по привычке, поссориться из-за пустяка.

Варіант 5. Приобретать знания, подражать отцу, злее зверя, благодарить людей, красный по цвету, пришло в голову, ввести в состав актива.

Завдання V

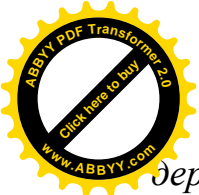
У поданих реченнях визначте відмінки іменників і поясніть їх значення.

Варіант 1. *Оновлена земля, наче з глибин своїх, підняла могутню силу, і закрасувалися жита, вищі росту людського; в садах дерева ломилися від буйного плоду, пасічники ніколи не брали таких узятків. І цю землю, родючу і добру, вже затьмарила, запечалила війна... Бачив на полі бою, як злобне залізо розорювало ниви; не сонячні вінки, а пожежі клубочилися в небі, і не радісним перепочинком чи турботою, а кривавим трудом і вічним спочинком віяло з нахмурених ланів (Стельм.).*

Варіант 2. *Посеред ріки, де протікала бистринь, зашипів, увігнувся і тріснув кількома сліпучими промінцями ясний лід. Перейшовши Буг, друзі опинились на крижаному просторі, покритому міцною, наче перепеченою, травою: літо цього року було дощовите, вода вийшла з берегів, і колгосп не зміг навіть викосити отаву. Так її, високу, зелену, і прихопили заморозки, перепалили морози. Поміж травою блискавкою викручувався зарічок, стрілою тягнулася довга фоса (Стельм.).*

Варіант 3. *Шарудячи травою, пішли до рівної неширокої смуги льоду, зрідка отороченої напівпрозорими опуками верболозу. Дмитро зірвав суху, жиливу стеблину, перекусив міцними зубами, і присмак, і напівзабуті видіння далекого літа непомітно війнули на нього. Як з туману, колихаючись, випливали ті картини, що уляглися в серці, мов зерно в ріллі, відпливали, залишаючи неясну тривогу і жаль (Стельм.).*

Варіант 4. *Ось на невеликому, напнутому, як лук, місткові, що з'єднував обочину шляху з високим насипом, з'явилася струнка дівоча постать. Пригнувшись, щоб не зачепитись за різьбу пухнастого гілля, дівчина виходить на дзвінку дорогу. І ясно стрепенулася пісня, широка і задушевна. Здавалося, і*

дерева, і сніги зазвучали, налилися живими звуками, і струмками прозорого вітру, і красою вечорового сяйва (Стельм.).

Варіант 5. *Село здалеку зустріло Варивона веселим гомоном і сміхом: на широку, перерізану місячним сяйвом ковзанку висипала молодь. Під ковзанами шипів і попискував лід, з пагорка одні за одними летіли гомінки санчата, шаленим коловоротом мчало фургало, і увесь прозорий вечір зачаровано кружляв навколо рум'яної юності. Утікаючи від хлопців, на берег зі сміхом вибігло кілька дівчат (Стельм.).*

КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 5

ТИПИ ВІДМІНЮВАННЯ ІМЕННИКІВ. ПОДІЛ ІМЕННИКІВ НА ВІДМІНИ ТА ГРУПИ ВІДМІНЮВАННЯ

I. Питання для теоретичного опрацювання:

1. Характер поділу іменників на відміни в українській мові.
2. Іменники I відміни. Варіанти парадигми I відміни іменників.
3. Групи відмінювання іменників II відміни.
4. Система закінчень іменників III відміни.
5. Відмінкова парадигма іменників IV відміни.
6. Особливості відмінювання множинних іменників. Різні системи відмінювання множинних топонімів.
7. Прикметниковий тип відмінювання іменників.

II. Література:

Див. попередні теми.

Додаткова:

1. Болух О.В. Парадигматика іменника // Мовознавство. – 1995. – № 4-5. – С. 24-29.

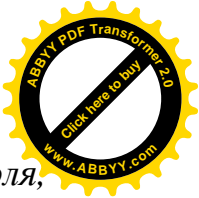
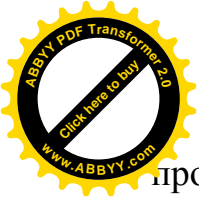
III. Методичні рекомендації:

1) пам'ятайте, що при класифікації іменників на відміни беруть до уваги не лише рід іменників і їх закінчення в називному відмінку, а всю парадигму – систему відмінкових закінчень в однині і множині;

2) виокремлюйте групи іменників, що стоять поза системою відмін: невідмінювані іменники, слова прикметникового та дієприкметникового походження (субстантивовані прикметники та дієприкметники), множинні іменники;

3) кваліфікуйте три варіанти парадигми відмінювання тільки в іменниках I та II відмін: тверду, м'яку та мішану групи;

4) запам'ятайте, що іменники середнього роду із закінченням **-е** (крім слів з основою на шиплячий) належать до м'якої групи: *поле, море, серце*. Хоча в називному відмінку однини вони мають основу на твердий приголосний,

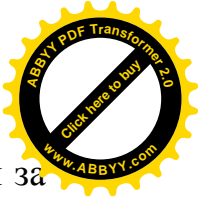
проте в непрямих відмінках у них переважають закінчення м'якої групи: *поля, полю, полем, у полі*;

5) ураховуйте, що до мішаної гупи належать іменники з основою на твердий шиплячий (*світоч, училище*), а слова з основою на пом'якшений шиплячий виокремлюються в системі м'якої групи (*заріччя, роздоріжжя*);

б) диференціюйте іменники II відміни з основою на **-р** серед іменників твердої, м'якої і мішаної груп: хоча в називному відмінку однини всі вони мають основу на твердий приголосний, проте за системою відмінкових форм належать до різних груп. Зокрема, серед іменників твердої групи виокремлюються слова з кореневим [р]: *явір, товар*, запозичені іменники на **-ор, -ар, -ир**: *директор, футляр, командир*, у яких наголос у непрямих відмінках залишається на основі, а також іменники *звір, комар, снігур*, які в називному відмінку множини мають закінчення **-і**. Іменникам чоловічого роду на **-р** м'якої групи властиві такі супровідні ознаки: словотворчі суфікси **-ар-, -ир-**, сталий наголос на закінченні в непрямих відмінках (*жнив'ар – жнив'ар'я, жнив'ар'єві, жнив'ар'єм*), рухомий наголос в іменниках на **-ар**: *ку'хар – ку'хар'я – ку'хар'ів*. До мішаної групи II відміни відносяться іменники із суфіксом **-ар** (орфографічно **-яр**) зі сталим наголосом на закінченні: *ковзан'яр – ковзан'яр'я, ковзан'яр'єві, ковзан'яр'єм*. Іменники цього типу називають осіб чоловічої статі за професією або характером діяльності: *бджоляр, пісн'яр*;

7) в іменниках чоловічого роду II відміни в родовому відмінку однини вживайте закінчення **-а** або **-у** відповідно до їхніх лексико-семантичних ознак. Для правильного визначення того чи іншого варіанта флексії класифікуйте іменники на спеціалізовані групи за семантикою: напр., назви конкретних предметів, мір довжини, площі, ваги, об'єму, грошових одиниць, часових проміжків, числових найменувань, іменники з термінологічним значенням, збірні іменники з наголосом на закінченні, демінутивні назви, віддієслівні іменники на **-ок** зі значенням конкретних предметів або однократної дії тощо мають закінчення **-а**: *комбайна, гектара, жовтня, еліпса, вишняка, уламка*;

8) необхідно розрізняти іменники середнього роду на **-а** II і IV відміни: *життя і плем'я*. До IV відміни належать тільки ті з них, які в непрямих відмінках (крім знахідного й орудного) мають основи, ускладнені суфіксами **-ат (-ят), -ен**: *хлоп'яти, імені*;

9) загальні множинні іменники з неповною парадигмою відмінюються за зразками I – III відмін множини: *дрова – дров, опади – опадів*. Особливу увагу зверніть на засоби вираження родового та орудного відмінків цих іменників: зокрема, в родовому відмінку іменники *pluralia tantum* можуть мати закінчення **-ів (-їв), -ей, нульове**: *курсів, сіней, запросин*. Спорадично простежується вживання паралельних форм у родовому та орудному відмінках: *чар – чарів, саньми – санями*;

10) при відмінюванні множинних топонімів ураховуйте, яку структуру мають ці одиниці: суфіксальну (*Коровинці*) чи безсуфіксну (*Лани*). Безсуфіксні власні назви відмінюються як відповідні множинні форми загальних іменників. У родовому відмінку вони можуть мати закінчення **-ів** або нульове, вибір яких зумовлюється традицією: *Суми – Сум, Біловоди – Біловод*. Проте наголошена флексія топоніма передбачає вживання закінчення **-ів**: *Вирі – Вирів*. В окремих випадках у ненаголошеній позиції можливі варіанти: *Пологи – Пологів і Поліг*.

Топоніми із суфіксальними морфами **-ич (і), -ц (і), -иц(і), -ик(и), -ан(и), -ак(и), -к(и)** мають різні системи відмінювання, тобто співвідносні з відповідними загальними іменниками: *Бистричі – Бистричів* (типу *столи*), *Вільхівці – Вільхівців* (на зразок *стілці*), *Лужани – Лужан* (за зразком *кияни*), *Гребеники – Гребеників* (типу *посібники*), *Мульчиці – Мульчиць* (як *крамниці*), *Кубряки – Кубряків* (за зразком *п'ятаки*) тощо. Якщо топоніми на **-к(и)** за походженням є прізвищами чи родовими назвами, то вони в родовому відмінку набувають закінчення **-ів**: *Левченки – Левченків*. У топонімах з наголосом на **-к(и)** уживається переважно закінчення **-ів**: *Хижкі – Хижків*, проте якщо наголос падає на основу або переходить на неї із закінчення, то віддається перевага нульовій флексії (*Річки – Річок*) або вживаються паралельні форми (*Піски – Пісок і Пісків*);

11) субстантивовані прикметники загальні назви повністю зберігають систему ад'єктивної словозміни в однині і множині (*подорожній, контрольна*). Відприкметникові прізвища поєднують ознаки іменникової (усі форми однини, крім орудного відмінка, а також називний множини) і прикметникової словозміни (решта відмінкових форм): *Яцків, Лемешев*.

Завдання I

Визначте відміну та групу відмінювання поданих іменників.

Варіант 1. Барбарис, ведмежа, акселерація, брижа, велич, лице, бандероль, соболя, акронім, жимолость, видобувач, вояжер, амбіційність, баржа.

Варіант 2. Вельможа, батист, потерча, благодійність, актинія, далеч, щученя, базилік, іпостась, утікач, віконце, каскадер, жниця, безіменність.

Варіант 3. Панич, верша, баклажан, благодать, слоненя, вакансія, картеч, галча, бузувір, капость, відерце, бройлер, зовиця, бистринь.

Варіант 4. Айсберг, локша, вертикаль, дитинча, версія, здобич, пташа, бархат, жерсть, вуж, полінце, байкер, згряя, карамель.

Варіант 5. Герань, активатор, лелеченя, каша, емульсія, подорож, лоша, акведук, волоть, бариш, стебельце, кожухар, ворожнеча, рать.

Завдання II

Розділіть на групи відмінювання іменники II відміни. Підкреслені слова поставте в орудному відмінку однини і зробіть відповідні пояснення щодо особливостей уживання відмінкових закінчень.

Варіант 1. Безмежжя, озерце, калач, батожнице, багрець, деревій, бербер, бульвар, блокатор, буксир, бордюр, коліскар, весляр, молочар, бісер.

Варіант 2. Благополуччя, колінце, вернісаж, бігунець, лакей, бестселер, бакалавр, інгалятор, ванькир, балагур, льонар, сховище, бджоляр, орендар, гендляр.

Варіант 3. Ватрище, бінокль, братання, поле, деркач, лицей, блокбастер, базар, бутафор, дебошир, лобур, млинар, дояр, сіткар, янтар.

Варіант 4. Ігрище, море, підстріштя, квач, блазень, магній, бункер, ветеринар, вектор, дезертир, качур, паламар, кахляр, сідляр, гаптар.

Варіант 5. Жниввар, пращур, картяр, бездоння, сонце, лимар, ваучер, бородач, плече, бриль, ратай, брокер, проектор, пастор, монтер.

Завдання III

Поставте іменники II відміни в родовому відмінку однини і обґрунтуйте вживання закінчень -а чи -у, визначивши лексико-семантичні групи поданих слів.

Варіант 1. Біатлон, маринад, Борислав, обмолот, Йордан, вітряк, моріжок, локатив, велюр, депозит, коледж, екіпаж, мільйон, капітал, оркестр, землетрус, монастир.

Варіант 2. Берн, збій, вулкан, більярд, нарзан, Ганг, одвірок, паронім, брезент, інтервал, деканат, топаз, екстракт, карбованець, натовп, тайфун, флігель.

Варіант 3. Квікстен, вазелін, Єрусалим, посів, кавун, обносок, Ліван, інфінітив, лавсан, кворум, інтернат, орден, баланс, десяток, хор, циклон, ангар.

Варіант 4. Квиток, вихід, Ємен, брейк, одеколон, образок, відмінок, мохер, Мілан, вакуум, готель, апарат, аванс, дюйм, караван, іней, будуар.

Варіант 5. Майонез, мотобол, Каунас, відвар, лайнер, островок, вібрант, батист, дефолт, квартет, Квебек, космос, атлас, загін, ураган, бункер, Єнісей.

Завдання IV

Виокремте іменники IV відміни. Поясніть, які критерії необхідно покласти в основу диференціації іменників II і IV відмін.

Варіант 1. Внуча, внучатко, внученя, внучок, галча, галченя, галченятко.

Варіант 2. Індича, індичатко, індиченя, індиченятко, вовченя, вовча, вовченятко.

Варіант 3. Зерня, зернятко, жабеня, жабенятко, дитя, дитятко, дитинчатко.

Варіант 4. Кача, каченя, качатко, каченятко, дятленя, дятленятко, дятлик.

Варіант 5. Ластів'я, ластовеня, ластів'ятко, ластовенятко, зозуленя, зозуленятко, звіря.

Завдання V

Поставте подані множинні топоніми в родовому відмінку й обґрунтуйте правильність вибраної форми згідно правил відмінювання в українській мові. Подайте, де можливо, варіанти відмінкових форм.

Варіант 1. Бортничі, Ромни, Сарни, Харківці, Клишки, Апеніни, Млини, Багами, Видубичі, Бендери, Жигулі, Бронниці.

Варіант 2. Баничі, Підгайці, Трояни, Подільки, Сорочинці, Піренеї, Дубовичі, Дехтярі, Бережани, Березняки, Соловки, Бермуди.

Варіант 3. Терещенки, Саяни, Карпати, Воронки, Чернівці, Мальдіви, Саї, Крути, Токарі, Курмани, Сиракузи, Біличі.

Варіант 4. Бровари, Двірці, Багни, П'ятихатки, Лубни, Кордильєри, Терешки, Бескиди, Боровичі, Саки, Моринці, Правдюки.

Варіант 5. Юсківці, Прилуки, Судети, Богдани, Підгайчики, Сніжки, Кринички, Вовківці, Помпеї, Ровеньки, Шишаки, Ріпки.

Завдання VI

Зробіть повний морфологічний розбір підкреслених іменників у поданих реченнях.

Варіант 1. Деревина, закриваючи небо розтрісканим тилком, здригнулась, на мить злякано завмерла і, зашумівши гіллям, з наростаючим стогоном похилилася вниз, виписуючи памороззю тремтливу дугу (Стельм.).

Варіант 2. Навколо, міцніше сплітаючись, більше повиповзало тіней, і поміж ними почали важчати, братися жовто-зеленими тонами розкреслені смуги снігів, а в глибині неба, руйнуючи легкість ночі, неясним маревом вимережувалось павутиння не то хмарин, не то передсвітанку (Стельм.).

Варіант 3. Тепер за тополями глибокою повінню вигинається небо, воно вже обтрусило зорі, очистилося від нічних барв і тільки ніжним фіалковим одсвітом підмиває підсинені сніги (Стельм.).

Варіант 4. Якось у косовицю з самого ріжска левади він побачив, як веселка мостом лягла на тополі, а за ними зеленіло світле, вимите дощем село (Стельм.).

Варіант 5. Усе, що було навколо нього, стало часткою його душі, хоча й не знав бідний наймит, що він тепер не просто йшов лугами, а вже зачерпнув юним серцем красу своєї землі (Стельм.).

КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 6

ПРИКМЕТНИК

I. Питання для теоретичного опрацювання:

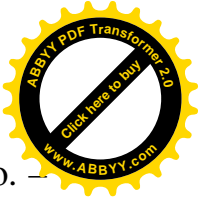
1. Загальна характеристика семантичних, морфологічних і синтаксичних особливостей прикметника як частини мови.
2. Семантико-граматичні розряди прикметників.
3. Значеннєвий план якісних прикметників.
4. Семантико-граматичні категорії якісних прикметників:
 - а) категорія співвідносної міри якості;
 - б) категорія безвідносної міри якості;
 - в) категорія суб'єктивної оцінки якості.

II. Література:

Див. попередні теми.

Додаткова література:

1. Гомонай Р. Префікси на позначення недостатнього ступеня прояву ознаки в історії української мови і їх сучасний статус // Українська мова. – 2009. – № 1. – С.97-104.
2. Горпинич В.О. Лінгвістичні засади формування словотвірної норми відсубстантивних прикметників в українській мові // Мовознавство. – 1992. – № 1. – С. 11-17.
3. Грищенко А.П. Прикметник в українській мові. – К.: Наук. думка, 1978. – 207 с.
4. Грищенко А.П. Якісні прикметники в історії української мови // Мовознавство. – 1977. – № 6. – С. 33-40.
5. Зінченко С.В. Вчення про ступені порівняння в граматичних працях другої половини ХІХ ст. // Мовознавство. – 2000. – № 2-3. – С. 41-45.
6. Карпенко Ю.О. Ступені порівняння різних частин мови та їхні функції // Мовознавство. – 2010. – № 2-3. – С. 41-49.
7. Качура О.В. Ступенювання ознаки предмета в семантико-функціональному аспекті // Мовознавство. – 1991. – № 1. – С. 38-42.

8. Кононенко І.В. Пропозитивна семантика прикметника // Мовознавство. – 1991. – № 5. – С. 42-46.

9. Костусяк Н.М. Категорія ступенів порівняння прикметників і прислівників. – Луцьк: Вежа, 2002. – 179 с.

10. Майданник З.М. Прикметники семантичного поля характеризуючої наявності // Мовознавство. – 1993. – № 3. – С. 68-74.

11. Федурко М.Ю. Морфонологічні моделі відсубстантивних прикметників із суфіксом -сн- // Мовознавство. – 1993. – № 5. – С. 43-49.

III. Методичні рекомендації:

1) визначаєте граматичні категорії роду, числа та відмінка прикметника як залежні, які виступають тільки показниками синтаксичного пристосування прикметника в реченні і не мають спеціальних значеннєвих або граматичних навантажень;

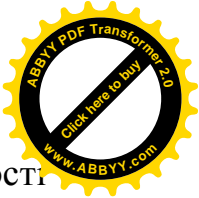
2) у прикметниках функцію засобів розрізнення граматичних значень виконують закінчення, а суфікси і префікси мають лексико-граматичну природу;

3) належність прикметників до семантико-граматичних груп якісних, відносних і присвійних визначають за такими ознаками: за безпосередніми властивостями предметів, за відношенням до інших предметів, за здатністю предмета належати якійсь істоті;

4) виокремлюйте якісні прикметники з-поміж інших груп за граматичними, семантико-граматичними та словотвірними особливостями: напр., якісні прикметники здатні мати лексико-граматичні категорії співвідносної міри якості, безвідносної міри якості та суб'єктивної оцінки якості, від них утворюються якісно-означальні прислівники на **-о -е**, вони мають специфічні для них суфікси тощо;

5) у структурі категорії співвідносної інтенсивності ознаки кваліфікуйте тричленну парадигму граматичних значень, сформовану з грамеми звичайного (нульового, помірною) ступеня, грамеми вищого і найвищого ступенів порівняння;

6) пам'ятайте, що при творенні форм вищого ступеня порівняння за допомогою суфікса **-ш-** відбуваються морфонологічні зміни: спрощення твірної основи, асиміляція за місцем і способом творення, дисимілятивні зміни (*високо* → *вис-* + *-ш-е* → *висше* → *вишше* → *вишче* → *вище*);

7) утворюйте аналітичну форму вищого ступеня інтенсивності додаванням слів *більш* або *менш* до прикметників у формі звичайного ступеня із семою помірної ознаки: *високий* → *більш високий*; *дорогий* → *менш дорогий*;

8) конструкції складного слова *більш-менш* з нульовою формою прикметника не належать до форм ступенів порівняння, оскільки вказують тільки на помірний вияв ознаки: *більш-менш вологий*;

9) класифікуйте групи якісних прикметників, що не мають ступенів порівняння: напр., назви абсолютних ознак (*жонатий, босий*), назви мастей тварин (*буланий, зозулястий*), назви кольорів вторинного походження (*фіалковий, цеглястий*), прикметники категорії безвідносної міри якості та суб'єктивної оцінки якості (*премудрий, злющий, веселенький*) та ін.;

10) якщо прикметникові форми вказують на міру інтенсивності ознаки в предметах без порівняння її з такою ж ознакою в інших предметах, то їх необхідно кваліфікувати як граматичні вияви категорії безвідносної міри якості (категорії кількісної градації): *сивуватий, багатючий, суперелітний, глибоченний*;

11) у структурі граматичних значень категорії безвідносної міри якості диференціюйте специфічні опозиції граматичних форм недостатнього (*солодкуватий, трохи різкий*), помірнього (*рідкий, солоний*) і надмірного (*худючий, надчутливий*) ступенів вияву інтенсивності ознаки.

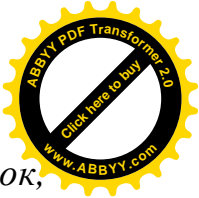
Завдання I

У поданих реченнях визначте граматичні значення та синтаксичні функції прикметників.

Варіант 1. *Паморозь прибрала їх в дивовижний одяг, а низьке небо оповило легкістю і зоряним пилом, і куди там висіли горді царівни і королівни проти цих тендітних деревець – незмінних супутників сільського буття (Стельм.).*

Варіант 2. *Богдан під самим лісом знаходить оселю Євгени Метелиці, – що вросла в шпоршевий дворик; під стріхою в обруб вигріваються в'язки червоного перцю, за вербовим заплетом стоїть розхристана клуня. Тільки соняшники тримали на золотих віях заспокійливий бджолиний передзвін (Стельм.).*

Варіант 3. *Зоряним вечором, що бринів свіжими стернями і смутком передосіннього туману, не йшов, не біг – летів до свого кохання. Вересень бив у золоті дзвони соняшників, і їм, як гобої, низинно вторували пізні гречки. А ночі народжували печаль перелітних птахів. Ця печаль забрідала і в людське серце (Стельм.).*

Варіант 4. *Того весняного дня за цвинтарем стояв голодний ярмарок, на якому мучились люди й худоба: тут за безцінь збувалась і пам'ять дідизни, й остання сорочка; тут темніло сонце в людських очах і темніли старого письма боги та й за відро бараболі переходили в чужі руки (Стельм.).*

Варіант 5. *Застояні коні, вибиваючи гнізда в снігу, з польової дороги вихоплюються на вузьку просіку, і вже на їхніх рухливих віях не тремтить світанкова паморозь. Після вчорашньої пороші кожне дерево, як весільний дружок, було пов'язане таким тонким рушником, що крізь нього відчувалися узорі... (Стельм.).*

Завдання II

Від поданих прикметників утворіть синтетичні й аналітичні форми вищого та найвищого ступенів порівняння. Визначте прикметники, від яких не утворюються ступеневі форми.

Варіант 1. *Спритний, тендітний, запашний, пластичний, покірний, капсулоподібний, хворий, прекумедний, смачнючий, сіренький, половий, бузковий, незламний, незчислений, пишнобарвний.*

Варіант 2. *Іменитий, мутний, примхливий, пухнастий, раціональний, лавиноподібний, порожній, презалібний, складнючий, липкенький, попелястий, цеглястий, недремний, неприпуценний, пласколиций.*

Варіант 3. *Регулярний, розкішний, лукавий, крикливий, рясний, мигдалевидний, кульгавий, презавзятий, хитрючий, обережненький, зозулястий, салатовий, невідступний, незбагнений, кругловидий.*

Варіант 4. *Понурий, калорійний, капризний, імпульсивний, звичний, папоротеподібний, лисий, прегустий, загребущий, кмітливенький, гнідий, рубіновий, незагойний, незлічений, круторогий.*

Варіант 5. *Компактний, логічний, продуктивний, ситий, солідний, кілеподібний, жонатий, прегордий, мокрючий, вередливий, мурий, помаранчевий, невгамовний, незцілений, криворукий.*

Завдання III

Наведіть п'ять прикладів стійких словосполучень, у складі яких форми вищого ступеня втрачають порівняльне значення.

Завдання IV

Визначте ступені безвідносної інтенсивності ознаки поданих прикметників. Виокремте прикметники, які не належать до форм безвідносного ступенювання.

Варіант 1. *Скупуватий, розбишакуватий, винятково слухняний, піснуватий, позитивний, злегка крихкий, наджорстокий, ікластий, росистий, помірно прибутковий, лускуватий.*

Варіант 2. *Трохи похмурий, каверзний, сизуватий, екстрасекретний, надзвичайно розкутий, прілуватий, кряжистий, каменястий, хлопчакуватий, більш-менш щедрий, солончакуватий.*

Варіант 3. *Конструктивний, хижуватий, не дуже порядний, задешевий, скромнуватий, стіжкуватий, вкрай проворний, серпастиий, нормально густий, хрящуватий, пухиристий.*

Варіант 4. *Різкуватий, не дуже заможний, послідовний, надто ревнивий, мускулястий, рудуватий, помірно смирний, пружинистий, звіркуватий, ультраправий, глеюватий.*

Варіант 5. *Кучматий, куцистий, предивний, клубкуватий, більш-менш рум'яний, лобастий, не в міру прихильний, рипучий, хрипкуватий, злегка каламутний, простуватий.*

Завдання V

Утворіть від поданих прикметників форми суб'єктивної оцінки якості та безвідносної міри якості.

Варіант 1. *Мокрий, пустий, рябий.*

Варіант 2. *Слабий, слизький, блакитний.*

Варіант 3. *Смішний, простий, боязкий.*

Варіант 4. *Кислий, смаглий, синій.*

Варіант 5. *Сивий, рясний, сірий.*

КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 7

ПРИКМЕТНИК

I. Питання для теоретичного опрацювання:

1. Тематичні групи відносних прикметників.
2. Категорія посесивності присвійних прикметників.
3. Перехід прикметників з однієї семантичної групи в іншу. Відносно-якісні та присвійно-відносні прикметники.
4. Особливості відмінювання прикметників:
 - а) стягнені та нестягнені варіанти повних прикметників;
 - б) короткі (нечленні) прикметники;
 - в) тверда і м'яка групи відмінювання прикметників;
 - г) прикметники із змішаною системою відмінкових закінчень.

II. Література:

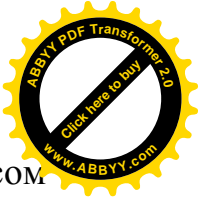
Див. попередні теми.

Додаткова література:

1. Асіїв Л.В. До вивчення морфологічних явищ у системі формотворення прикметників // Мовознавство. – 1995. – № 6. – С. 35-39.
2. Штонь О.П. Топологічна структура багатозначності відносних прикметників сучасної української мови // Мовознавство. – 1997. – № 2-3. – С. 61-67.

III. Методичні рекомендації:

- 1) поділяйте відносні прикметники на тематичні групи за відношенням до матеріалу, розміру, об'єму, ваги, кількості, місця, часу, функціональних особливостей тощо;
- 2) класифікуйте у відносних прикметниках лексико-граматичні категорії темпоральності, локатива, речовинності, ознаки предмета за дією;
- 3) визначайте у присвійних прикметниках категорію посесивності, пов'язану з відображенням ознаки предмета через належність його особі;
- 4) кваліфікуйте творення присвійних прикметників як явище морфологічної ад'єктивації за допомогою суфіксів **-ів** від іменників чоловічого роду II відміни (*бригадирів*) та **-ин** від іменників чоловічого та жіночого роду I відміни (*доччин*);

5) пам'ятайте про морфонологічні зміни, які відбуваються перед суфіксом **-ин** при творенні присвійних прикметників (*Ольга – Ольжин*);

6) семантичні групи прикметників – категорія значною мірою контекстуальна: семантика прикметника конкретизується тільки у зв'язку з іншими словами, зокрема в сполученні з означуваним іменником: *кришталева ваза* (відн.) – *кришталева вода* (якісн.);

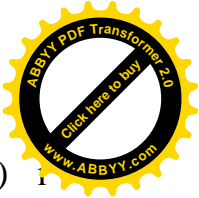
7) якщо в одному слові переплітаються значення двох семантичних груп, то формуються проміжні розряди відносно-якісних та присвійно-відносних прикметників;

8) кваліфікуйте в системі відносно-якісних прикметників одиниці з якісним значенням, якщо вони характеризують ознаку предмета за зоровим, слуховим сприйняттям тощо (*янтарний сік, срібний сміх*), та з відносним значенням, якщо прикметники виражають ознаку за відношенням до матеріалу (*янтарне намисто, срібна каблучка*);

9) розмежуйте в присвійно-відносних прикметниках домінантне посесивне значення, коли вони означають належність одній істоті або вказують на частину тіла чи орган тварини (*дідівська садиба, коров'ячі роги*), і відносне значення, якщо в прикметниках нівелюється сема індивідуальної належності, а реалізується вказівка на різновид предмета (*коров'яче молоко*), на матеріал (*норкова шапка*), на ознаку із значенням «характерний для когось» (*качина хода*), «присвячений кому» (*Шевченківські дні*), «імені кого» (*Шевченківська премія*) тощо;

10) ураховуйте, що до групи якісних прикметників можуть переходити не лише відносні, але й присвійно-відносні, якщо вони вживаються переносно. Найчастіше якісні значення розвиваються у присвійно-відносних прикметниках, коли вони виражають зовнішні ознаки людей, при поєднанні їх з іменниками з конкретно-предметним значенням: *соболіний хвіст* (присв.), *соболіне хутро* (відн.), *соболіні брови* (якісн.), або з абстрактними іменниками, що виражають особливості характеру, вдачі людини, її фізичні і моральні якості: *ведмежа послуга* (якісн.), але *ведмежа лапа* (присв.), *ведмежий жир* (відн.);

11) поділяйте прикметники на тверду і м'яку групи відмінювання за характером кінцевого приголосного основи: *зоряний, околишиній*. Не входять до цих двох груп складні прикметники з другою частиною **-лиций**, а також префіксальний прикметник *безлиций*, які мають мішану систему відмінкових закінчень: *повнолиций, яснолиций*;

12) сучасні прикметники української мови мають повну (членну) і коротку (нечленну) форми: *ясний – ясен*. Серед повних прикметників виокремлюються два морфологічні варіанти: стягнений (*вечірня*) і нестягнений (*вечірняя*). Нестягнені варіанти можуть мати тільки повні прикметники жіночого та середнього роду в називному та знахідному відмінках однини, а також у формі множини цих відмінків.

Завдання I

Визначте значення і лексико-граматичні категорії відносних прикметників.

Варіант 1. *Кедровий, писанковий, кактусовий, рейтинговий, монографічний, зефірний, іконний, півторааршинний, конституційний, припасічний, копіювальний, поденний, полотняний, посівний.*

Варіант 2. *Паспортний, плющовий, півфунтовий, заповітний, комишевий, петрівочний, кексовий, півпроцентний, полонинський, луцильний, плюшевий, підрізний, заліковий, літургійний.*

Варіант 3. *Сорокаватний, пейзажний, полиновий, карантинний, магнолієвий, карамельний, семипудовий, континентальний, покрівельний, післяолімпійський, криноліновий, призовий, законний, маніпуляційний.*

Варіант 4. *Звіробійний, молитовний, провінційний, шестигранний, лотосовий, куликовий, дванадцятибальний, курганний, приблудний, спасівський, лайкровий, провальний, комерційний, маскарадний.*

Варіант 5. *Імбирний, митний, містичний, мідієвий, маслиновий, макаронний, семисерійний, підвальний, пікірувальний, підвечірній, каракулевий, пральний, лотерейний, матриархальний.*

Завдання II

Уведіть подані прикметники у словосполучення так, щоб вони реалізували семантику якісних або відносних прикметників. Провідмініайте по два прикметники у сполученні з іменниками.

Варіант 1. *Кавовий, калиновий, туманний, солом'яний, драматичний, важкий.*

Варіант 2. *Ефірний, рабський, крилатий, медовий, кам'яний, чорний.*

Варіант 3. *Легкий, молочний, іржавий, казковий, нервовий, сонячний.*

Варіант 4. *Пшеничний, діамантовий, театральний, залізний, дзвінкий, дрібний.*

Варіант 5. *Оksamитовий, восковий, малиновий, сталевий, глухий, гумовий.*

Завдання III

Від поданих іменників утворіть присвійні прикметники і поясніть особливості вживання тих чи інших суфіксів при творенні цих одиниць.

Варіант 1. *Тесть, теща, Валя, Валентина, Валентин, товариш, товаришка, дивак, дивачка.*

Варіант 2. *Ткач, ткачиха, Валерій, Валерія, ластівка, русалка, свекруха, бурлак, бурлачка.*

Варіант 3. *Цар, цариця, царівна, Оля, Ольга, Олька, Мелашка, раб, рабиня.*

Варіант 4. *Мірошник, мачуха, пасічник, Надя, Надька, Надія, Параска, диктор, дикторка.*

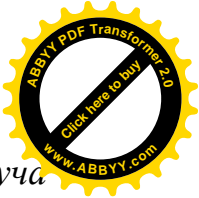
Варіант 5. *Сусідка, сусід, Софія, Софійка, Соня, Таня, Танька, голубка, голубок.*

Завдання IV

Розмежуйте значення присвійно-відносних прикметників у конкретних словосполученнях, розподіливши їх на групи за ознакою домінування в них семантики відносних чи присвійних прикметників.

Варіант 1. *Осетровий шашилик, осетрові зябра, опікунська рада, опікунський подарунок, лірницький гурт, лірницький інструмент, монастирський храм, монастирський устав, редакторське доручення, редакторський відділ, овеча кошара, овечий лій, перукарські ножиці, перукарська майстерність.*

Варіант 2. *Консульський прийом, консульський кабінет, спринтерський крос, спринтерські кросівки, кадетський вчинок, кадетське училище, окуневий нерест, окуневий плавник, ковальський молот, ковальська рука, норкове манто, норкова лапка, княжий палац, княжий указ.*

Варіант 3. *Місіонерська проповідь, місіонерські шукання, щуча уха, щуча луска, мушкетерський мундир, мушкетерські правила, кочівницький табір, кочівницький одяг, рибацька вудка, рибацькі змагання, мамонтовий бивень, мамонтове м'ясо, рецензентська консультація, рецензентська порада.*

Варіант 4. *Міщанська садиба, міщанські смаки, верблюже молоко, верблюжий горб, лекторське зауваження, лекторські збори, поварський рецепт, поварські курси, кролячий комір, кролячі вуха, офіцерський кашкет, офіцерська виправка, лососева ікра, лососів хвіст.*

Варіант 5. *Яструбиний дзьоб, яструбине яйце, лікарський халат, лікарська нарада, партнерська підтримка, партнерська угода, кураторська порада, кураторська година, отаманський пістоль, отаманський загін, лелече гніздо, лелечий ключ, бурлацький спів, бурлацькі поневіряння.*

Завдання V

Зробіть повний морфологічний розбір виділених прикметників у поданих реченнях.

Варіант 1. *Небагато свят має людське серце, і найбільше з них – кохання; в одних воно розквітає, мов дивовижна **іванокупальська** папороть, у других – пристрасним **гіркуватим** полином, а в третіх – рахманним спокоєм, що народжує лагідних доброоких дітей (Стельм.).*

Варіант 2. *Він не жалів ні себе, ні свого часу, і **щоденні** турботи, **запівнічна** праця не обтрушували з його душі росу, а, навпаки, робили її **багатшою**, бо не лінувався нахилитися ні до книжок, ні до життєвих джерел (Стельм.).*

Варіант 3. *А **шкільний** дзвоник тепер було чути навіть у **далекому** полі, і щоразу він заносив у **Богданове** серце радість і острах (Стельм.).*

Варіант 4. *Він перейшов хиткий **вербовий** місточок, зупинився перед **Соломіїними** воротами і з острахом відкинув стан: на вдовинім подвір'ї стояли **темні** мовчазні постаті, які стояли колись у дворі Василюки (Стельм.).*

Варіант 5. *З минувшини він інколи відколупував шматок **братового** заповзяття і, вірогідно, переносив на свою особу, бо хто з нас, грішних, не любить покупатись у проміннях слави? **Старший** і молодший Хворостенки стояли на тому, що і в **майбутній** війні ніякі мотори і мастила не зможуть замінити мотор в одну кінську силу і овес (Стельм.).*

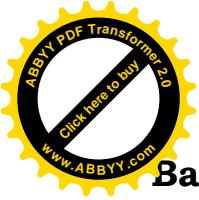

ПІДСУМКОВІ ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

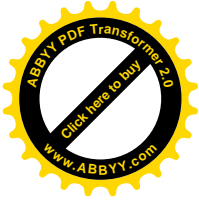
МОРФОЛОГІЯ

Варіант I

1. Визначте, які критерії кладуться в основу класифікації частин мови:
 - а) морфологічний, синтаксичний;
 - б) семантичний, морфологічний;
 - в) семантичний, синтаксичний, морфологічний, словотвірний;
 - г) семантичний, словотвірний?
2. З'ясуйте, за гетерогенною класифікацією частини мови виділяються за:
 - а) одним критерієм;
 - б) двома критеріями;
 - в) трьома критеріями;
 - г) чотирма різнорідними критеріями ?
3. У якому рядку репрезентовано усі повнозначні частини мови:
 - а) іменник, дієслово, займенник, сполучник, прикметник, числівник;
 - б) іменник, дієслово, прикметник, прислівник, займенник, числівник;
 - в) іменник, дієслово, прикметник, слова категорії стану, числівник, займенник;
 - г) іменник, дієслово, дієприкметник, прислівник, дієприслівник, прикметник ?
4. З'ясуйте, числівник *один* у контексті може:
 - а) адвербіалізуватися;
 - б) прономіналізуватися;
 - в) ад'єктивуватися;
 - г) субстантивуватися ?
5. Мовними засобами вираження граматичного значення є:
 - а) закінчення, суфікси, префікси, наголос;
 - б) закінчення, суфікси, префікси;
 - в) закінчення, суфікси, префікси, наголос, чергування звуків, явище суплетивізму, порядок слів;
 - г) службові слова, порядок слів, чергування звуків ?

Варіант II

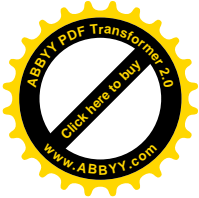
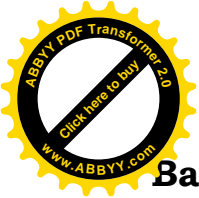
1. Застосування різнорідних критеріїв дозволяє виділити такі частини мови:
 - а) іменник, прикметник, дієслово, прислівник;
 - б) іменник, прикметник, дієслово;
 - в) займенник, числівник, прийменник, сполучник, частку;
 - г) іменник, прикметник, займенник, числівник ?

2. Частини мови розрізняються:
 - а) лексичним значенням;
 - б) категоріальним значенням ?

3. З'ясуйте, комплекс яких граматичних категорій маркує морфологічні одиниці як дієслова:
 - а) виду, часу, способу;
 - б) особи, числа, роду;
 - в) виду, способу;
 - г) виду, часу, способу, особи, числа ?

4. З'ясуйте, подані морфологічні форми *будемо пам'ятати, більш переконливий є*:
 - а) синтетичними;
 - б) аналітичними;
 - в) аналітично-синтетичними;
 - г) гібридними флективно-аналітичними ?

5. Виберіть рядок, у якому всі слова належать до службових частин мови:
 - а) *заснувавши, може, треба, від*;
 - б) *лишень, аякже, також, зате*;
 - в) *назважаючи на те що, ради, справді, лексичний*;
 - г) *вітряно, нездійснений, начеб, аби*.

1. Граматичним значенням називається:

- а) окремий елемент парадигми;
- б) абстраговане поняття, яке оформляє лексичне значення слова й виражає різні його відношення за допомогою граматичної форми;
- в) найменші компоненти граматичної категорії, які за загальнокатегоріальною семантикою становлять граматичну єдність, а за конкретним значенням і засобами вираження утворюють граматичну опозицію ?

2. Визначте, перехід інших частин мови в частку називається:

- а) кон'юнкціоналізацією;
- б) партикуляцією;
- в) прономіналізацією;
- г) препозитивацією ?

3. З'ясуйте, подані морфологічні форми *запам'ятав би, нехай говорять є*:

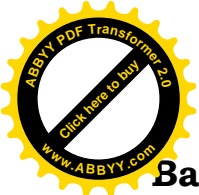
- а) синтетичними;
- б) аналітичними;
- в) аналітично-синтетичними;
- г) гібридними флективно-аналітичними ?

4. Засобами вираження граматичних значень у словах *виступаєш, зав'язуєш є*:

- а) префікси;
- б) закінчення;
- в) наголос;
- г) суфікси ?

5. Виберіть рядок, у якому всі слова належать до повнозначних:

- а) *твір, шестеро, він, вишивати, терміново*;
- б) *котрий, у зв'язку з, просторовий, десять*;
- в) *голосний, дарма що, виконуючи, назустріч*;
- г) *начебто, з нагоди, уперек, свій*.

1. Граматична категорія – це:

- а) узагальнене абстрактне поняття, яке об'єднує співвідносні граматичні значення, виражені різними формальними засобами;
- б) система засобів матеріального вираження граматичних значень як абстрактних понять;
- в) окремий елемент парадигми;
- г) додаткове значення, що виражає різні відношення між словами з лексичним значенням у словосполученнях і реченнях ?

2. Виділяють такі типи морфологічних форм:

- а) синтетичні, аналітичні, аналітично-синтетичні, гібридні флективно-аналітичні, супрасегментні;
- б) синтетичні, аналітичні;
- в) синтетичні, аналітичні, аналітично-синтетичні;
- г) синтетичні, аналітичні, супрасегментні.

3. Визначте, перехід інших частин мови у вигуки називається:

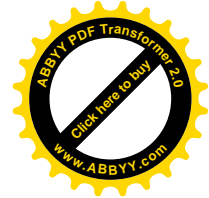
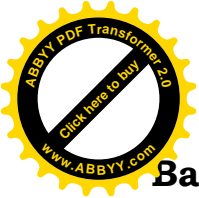
- а) ад'єктивацією;
- б) вербалізацією;
- в) партикуляцією;
- г) інтер'єктивацією ?

4. З'ясуйте, слова *пальне, набережна, наречена, Рахів* утворені внаслідок:

- а) ад'єктивації;
- б) адвербіалізації;
- в) субстантивації;
- г) вербалізації ?

5. Визначте, подані морфологічні форми *білкою, накреслити, голуб'яти* є:

- а) синтетичними;
- б) аналітичними;
- в) аналітично-синтетичними;
- г) гібридними флективно-аналітичними ?

1. З'ясуйте, суплетиви мають:

- а) спільне лексичне значення;
- б) спільне граматичне значення;
- в) спільне лексичне значення, але різні граматичні;
- г) спільне лексичне і граматичне значення ?

2. Визначте, категорія конкретності / абстрактності належить до:

- а) граматичних;
- б) лексико-граматичних ?

3. Перехід слів інших частин мови у сполучники називається:

- а) нумералізацією;
- б) кон'юнкціоналізацією;
- в) інтер'єктивацією;
- г) ад'єктивацією ?

4. Засобом вираження граматичних значень родового відмінка однини слів *поле*, *зірка* є:

- а) закінчення;
- б) суплетивізм;
- в) наголос;
- г) чергування звуків ?

5. Визначте, які граматичні значення виражає флексія у словах *танцюєш*, використовують:

- а) способу, часу, особи, числа;
- б) часу, особи, роду, числа;
- в) виду, часу, способу, особи;
- г) виду, особи ?

ІМЕННИК

Варіант I

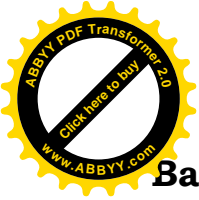
1. Визначте, у якому рядку всі іменники мають абстрактне значення:
 - а) *зазнайство, ідея, мислення, степ, сумнів;*
 - б) *цвітіння, героїзм, вічність, щастя, простота;*
 - в) *терпіння, оглядини, успіх, обов'язок, рівнина;*
 - г) *океан, характер, ясен, стежка, функція ?*

2. У якому рядку всі іменники належать до маскулізмів:
 - а) *філософ, архіваріус, генетик, герцог, доглядач;*
 - б) *ад'ютант, прокурор, геній, економіст, єретик;*
 - в) *археолог, бакалавр, догматик, етимолог, шофер;*
 - г) *банкір, балагур, гідролог, експлуататор, єгиптянин ?*

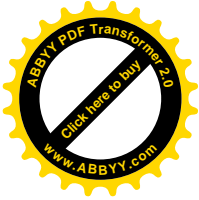
3. З'ясуйте, у якому рядку в усіх словах родові значення виражаються морфологічними засобами:
 - а) *маестро, поетеса, інтерв'ю, Валя, весло;*
 - б) *монпансьє, ремесло, півень, Дюма, днище;*
 - в) *циган, палець, сито, картина, вишня;*
 - г) *чайка, рагу, павутиння, професор, зілля ?*

4. Визначте, у якому рядку всі іменники належать до II відміни мішаної групи:
 - а) *прізвище, ткач, повістяр, гусяр, плющ;*
 - б) *затишшя, столяр, футляр, узбіччя, виграш;*
 - в) *вітрище, воротар, сторіччя, вежа, актор;*
 - г) *вівчар, абажур, панцир, явище, пожежа ?*

5. У якому рядку всі іменники мають тільки форму однини (належать до *singularia tantum*):
 - а) *університет, злива, ожина, куб, прогрес;*
 - б) *чорнило, кохання, Снятин, повага, біг;*
 - в) *приз, мир, світло, площа, хобі, куля;*
 - г) *асфальт, братерство, штовханина, коса, золото ?*

Варіант II

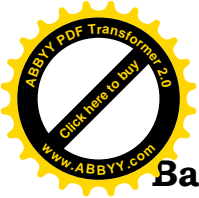
1. У якому рядку всі іменники належать до збірних:
 - а) мускулатура, натовп, ганчір'я, знать, птаство;
 - б) ватага, єпископат, рота, яровина, грошва;
 - в) верб'я, комарня, квасолиння, воїнство, парубота;
 - г) отара, рідня, ансамбль, гербарій, сливник ?

2. У якому рядку всі іменники належать до фемінативів:
 - а) нечема, флегма, чепуруха, рева, гультіпака, теща;
 - б) суддя, ханига, діляга, нахаба, нероба, зайда, заблуда;
 - в) жаднюга, шельма, єхида, мармиза, маркіза, мрійниця;
 - г) нечупара, нехлюя, шкандиба, нечоса, отаманка, проява ?

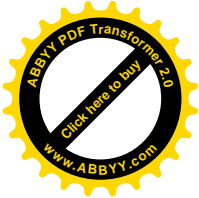
3. З'ясуйте, у якому рядку в усіх словах родові значення виражаються словотвірними засобами:
 - а) мислитель, панич, молодиця, зайчєня;
 - б) дядько, степняк, шасі, Петрук;
 - в) сестра, тигриця, Слава, цап;
 - г) вояка, вино, нахаба, столиця ?

4. У якому рядку подано всі іменники м'якої групи II відміни:
 - а) море, поле, серце, сонце, лебідь;
 - б) озеро, вінець, кільце, відерце, цар;
 - в) футляр, скляр, школяр, вугляр, гілля;
 - г) сторіччя, затишшя, скрипаль, повістяр, сухар ?

5. З'ясуйте, у якому рядку всі іменники із суфіксом **-ин-** є сингулятивами:
 - а) волосина, хатина, хустина, билина, рівнина;
 - б) перлина, порошина, зернина, бадиліна, горошина;
 - в) ожина, пташина, малина, вершина, картоплина;
 - г) калина, городина, хвилина, цеглина, квасолина ?

Варіант III

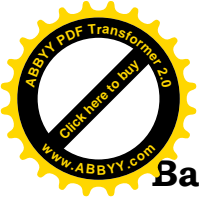
1. У якому рядку всі іменники є назвами неістот:
 - а) Зевс, черв'як, терен, бандурист, озеро;
 - б) плем'я, рій, молодь, труп, юрба;
 - в) Перун, мох, тінь, мікроб, чоловік;
 - г) метелик, Ярило, бацила, лялька, віри ?

2. У якому рядку всі іменники подвійного роду:
 - а) дубище, клунище, носище, дружище, дворище, пустище;
 - б) вітрище, дівчисько, шатрище, пасовисько, бабище, стовбурище;
 - в) вовчище, ставище, шрамище, пожарище, багнисько, чубисько;
 - г) дівчище, ножище, хлопчисько, сомище, свекрушище, парубище ?

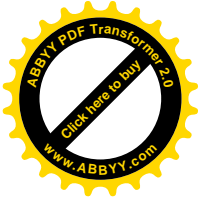
3. З'ясуйте, у якому рядку в усіх словах родові значення виражаються синтаксичними засобами:
 - а) баба, народ, шофер, купчиха;
 - б) поні, бюро, Саша, конференсьє;
 - в) вожак, визволитель, попурі, причепа;
 - г) коза, шептуха, педагог, Синько ?

4. У якому рядку всі іменники належать до II відміни:
 - а) лошатко, теля, знання, щастя, князь;
 - б) хлоп'я, хлоп'ятко, хлопчєня, хлопець, дідуньо;
 - в) вміння, вітрище, пір'я, оленятко, лан;
 - г) качєня, плєм'я, мишеня, тім'я, лікоть ?

5. З'ясуйте, у якому рядку всі іменники належать до *pluralia tantum*:
 - а) освідчини, дрова, грицики, Афіни, ліси;
 - б) розглядини, в'язи, васильки, піски, жмурки;
 - в) витребеньки, литаври, відходи, степи, джунглі;
 - г) ночви, парфуми, надра, зажинки, прикроці ?

Варіант IV

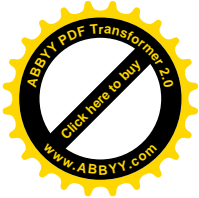
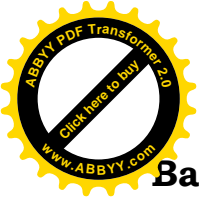
1. У якому рядку всі іменники належать до речовинних:
 - а) *жито, водень, аспірин, ситець, вершки;*
 - б) *морква, сир, солома, бджола, сало;*
 - в) *сніг, перлина, дріжджі, оцет, соловейко;*
 - г) *солодоці, ропа, свинець, малина, стіна ?*

2. У якому рядку всі іменники мають жіночий рід:
 - а) *сутінь, ступінь, карамель, жерсть, Сибір;*
 - б) *лазня, мозоль, гуаш, тесля, мулла;*
 - в) *упряж, фланель, цитадель, путь, лазур;*
 - г) *постіль, насип, дроз, кефаль, нежить ?*

3. Визначте, групи відмінювання мають іменники:
 - а) I, II відмін;
 - б) I, II, III відмін;
 - в) IV відміни;
 - г) I, II, III, IV відмін ?

4. У якому рядку всі іменники належать до IV відміни:
 - а) *орля, внуча, немовля, оленя, дівча;*
 - б) *тім'я, плем'я, соменя, лосенятко, ім'я;*
 - в) *індича, маля, лисенятко, вим'я, бровеня;*
 - г) *голуб'я, соболя, щигля, ягня, курчатко ?*

5. З'ясуйте, у якому рядку правильно подано всі форми родового відмінка іменників II відміни:
 - а) *водня, шовку, буревія, вогню, Парижа;*
 - б) *обруча, інфінітива, Вашингтона, відмінка, морозу;*
 - в) *оркестра, університету, Сахаліну, вівторка, землетруса;*
 - г) *сектора, займенника, Нілу, метра, літописа ?*

1. У якому рядку всі іменники у граматичному плані є назвами істот:
 - а) *киянин, шпаченя, військо, розвідник, геній;*
 - б) *дух, конверт, серце, Оксана, товариство;*
 - в) *стадо, народ, голота, дивізія, група;*
 - г) *мавка, мрець, орел, директор, спортсмен ?*

2. У якому рядку всі іменники мають чоловічий рід:
 - а) *шагрень, трюфель, челядь, хайвей, жарт;*
 - б) *бязь, штемпель, юань, запис, шаль;*
 - в) *чернь, трость, шрапнель, шербет, штапель;*
 - г) *шампунь, щавель, кір, біль, тюль ?*

3. З'ясуйте, у якому рядку в усіх словах родові значення виражаються лексичними (семантичними) засобами:
 - а) *куриця, студентство, літо, Сергій, віл;*
 - б) *мати, геній, шахістка, срібло, Галайда;*
 - в) *крутій, брат, аташе, море, базікало;*
 - г) *син, дідусь, сестра, дівчина, тітка ?*

4. У якому рядку всі іменники належать до твердої групи II відміни:
 - а) *явір, майстер, композитор, комар, столяр;*
 - б) *гектар, абазур, каламбур, ремесло, колінце;*
 - в) *звір, урожай, панцир, гусяр, кушнір;*
 - г) *твір, обрій, читач, двір, інжир ?*

5. У якому рядку всі іменники в орудному відмінку мають закінчення **-єю**:
 - а) *Марина, крейда, гиря, площа, груша;*
 - б) *змія, комашня, муха, історія, круча;*
 - в) *вежа, задача, гуща, долоня, каша;*
 - г) *їжа, суддя, стежка, горлиця, лінія ?*

ПРИКМЕТНИК

Варіант I

1. З'ясуйте, у якому рядку всі слова належать до лексико-граматичного розряду якісних прикметників:

- а) *крутий, хриплий, доступний, чутливий, гугнявий;*
- б) *гусакоподібний, надійний, очеретяний, тодішній;*
- в) *уважний, певний, потужний, плавильний, крикливий;*
- г) *добірний, ініціативний, хімічний, дешевий, смаглий ?*

2. У якому рядку від усіх прикметників можна утворити ступені порівняння:

- а) *уживаний, придатний, привітний, теракотовий, яснолиций;*
- б) *доцільний, впевнений, вихований, пшеничний, домашній;*
- в) *вдалий, мудрий, культурний, кавовий, зимній;*
- г) *талановитий, пасивний, червоний, тісний, кваліфікований ?*

3. Прикметники, що виражають ознаку за відношенням до абстрактного поняття, належать до:

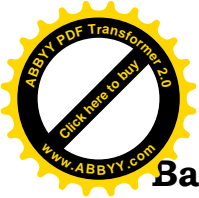
- а) *якісних;*
- б) *відносних;*
- в) *присвійних;*
- г) *присвійно-відносних ?*

4. У якому рядку всі прикметники належать до надмірного ступеня категорії безвідносної міри якості:

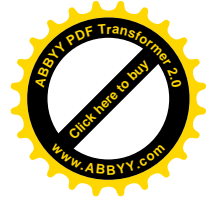
- а) *загрозливий, брикливий, худючий, гамірливий, жахливий;*
- б) *вогнистий, грошовитий, кущистий, вайлуватий, димний;*
- в) *давній-прадавній, надзорстокий, заглухий, вкрай незадовільний, грубезний;*
- г) *вимогливий, ощадливий, рухливий, хвастливий, зрадливий ?*

5. У якому рядку всі прикметники можуть субстантивуватися:

- а) *вороний, хворий, прийдешиє, пальмові, цивільний;*
- б) *дзвінкий, подорожній, пісне, преміальні, приокеанський;*
- в) *посівна, фрикативний, хвойний, сонячний, міжрядковий;*
- г) *поштовий, дотична, лаврові, безкрайній, сутужний ?*

Варіант II

1. З'ясуйте, у якому рядку всі слова належать до лексико-граматичного розряду відносних прикметників:

- а) березовий, міжміський, добувний, політичний, переконливий;
- б) степовий, слобожанський, суботній, горішний, сукняний;
- в) пісенний, внутрішній, пересувний, вразливий, мальовничий;
- г) поліський, морський, гусеничний, допитливий, перспективний ?

2. У якому рядку від усіх прикметників не можна утворити ступені порівняння:

- а) босий, чорнуватий, попелястий, цікавий, стійкий;
- б) порожній, архіскладний, салатовий, стрункий, активний;
- в) німий, хворий, ріднесенький, незліченний, буланий;
- г) готовий, надзвичайний, кавовий, товстий, відомий ?

3. У якому рядку від поданих іменників усі присвійні прикметники утворюються за допомогою суфікса **-ин**:

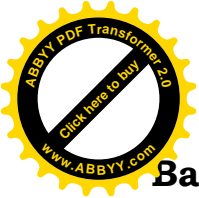
- а) Оля, Ольга, Валентина, сусідка, Микола;
- б) Валерія, Валерій, Марія, тітка, Валя;
- в) Сава, сестра, Надія, Надя, Ілля;
- г) Софія, Софійка, лікарка, дочка, Юрій ?

4. У якому рядку всі прикметники мають повну нестягнену форму:

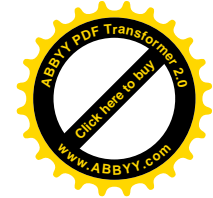
- а) зорянії, карії, каучуковий, волошковеє, ліанове;
- б) славная, колючії, конвалієвий, лицемірна, липневий;
- в) безсмертнії, комічнеє, конвеєрний, мінорна, похмурая;
- г) вірная, раннії, світлеє, сміливії, чорнеє ?

5. У якому рядку всі прикметники не належать до надмірного ступеня вияву ознаки:

- а) зозулястий, пломенистий, преніжний, ультракороткий, надпружний;
- б) гонористий, басистий, крапчастий, язикатий, крилатий;
- в) квітчастий, вибоїстий, серпастий, суперелітний, надсекретний;
- г) розсипчастий, пінистий, занадто допитливий, надплановий, голчастий?

Варіант III

1. З'ясуйте, у якому рядку всі слова належать до лексико-граматичного розряду присвійних прикметників:

- а) *кумів, свекрушин, командирський, дідівський, дитячий;*
- б) *бригадирів, мавчин, жайворонків, шоферський, отчий;*
- в) *Степанів, рицарський, ластів'ячий, ластівчин, ворожий;*
- г) *старостин, ковалів, брокерів, Назарів, Марійн ?*

2. У якому рядку неправильно утворені форми категорії співвідносної міри якості:

- а) *більш дорожчий, найменш вдаліший, менш переконливіший;*
- б) *вужчий, ширший, наймокріший, більш густий;*
- в) *найбільш близький, найповніший, щонайрідніший;*
- г) *менш зрозумілий, якнайміцніший, більш вагомий ?*

3. Прикметники, що виражають ознаку за функціональними особливостями, належать до:

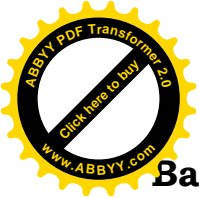
- а) *якісних;*
- б) *відносних;*
- в) *присвійних;*
- г) *присвійно-відносних ?*

4. У якому рядку всі прикметники мають коротку форму:

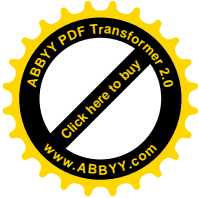
- а) *потрібен, маків, повен, рад, ясний;*
- б) *варт, годен, готов, красен, молодий;*
- в) *винен, Катрин, дрібен, ладен, повинен;*
- г) *згоден, здоров, ласкав, певен, срібний ?*

5. У якому рядку всі прикметники не належать до недостатнього ступеня вияву ознаки:

- а) *вертлявий, скупуватий, душнуватий, витрішкуватий, брижуватий;*
- б) *приземкуватий, корчуватий, слинявий, кілкуватий, кістлявий;*
- в) *мокруватий, скучнуватий, боязкуватий, бруднуватий, грубуватий;*
- г) *підсліпуватий, пришелепенкуватий, стіжкуватий, гачкуватий, гидкуватий ?*

Варіант IV

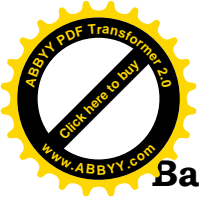
1. У якому рядку всі прикметники належать до проміжних розрядів:
 - а) *капітанів, крилатий, іржавий, пояснювальний, озимий;*
 - б) *княжий, орлій, тюленевий, дзвінкий, каштановий;*
 - в) *тваринний, ліричний, солдатський, універсальний, яскравий;*
 - г) *кустарний, бузковий, кавовий, приватний, соціальний ?*

2. У якому рядку всі прикметники кваліфікуються як форми безвідносної міри якості:
 - а) *гіркуватий, зеленавий, трохи злий, преславний, грубезний;*
 - б) *височезний, надвисокий, тонесенький, старий-престарий;*
 - в) *рідкуватий, украй незадовільний, чепурний, худенький;*
 - г) *низькуватий, надчутливий, більш-менш вологий, кисленький ?*

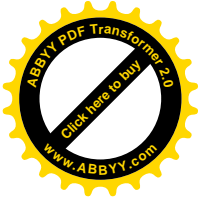
3. У якому рядку всі прикметники належать до твердої групи відмінювання:
 - а) *супутній, племінний, наземний, повнолиций, братній;*
 - б) *заозерний, службовий, освітній, безлиций, торішний;*
 - в) *гранітний, широкий, безмежний, листовий, зоряний;*
 - г) *художній, цеховий, яснолиций, батьків, щедрий ?*

4. У якому рядку подано правильно утворені присвійні прикметники:
 - а) *проводирів, Маріїн, Андріїв, ткалин, свашин;*
 - б) *Катін, повістярів, Хомин, бондарів, героїв;*
 - в) *Юлін, укладачів, товаришин, тіткін, Оксанкин;*
 - г) *дочкин, Олькин, бабусин, Світланин, Сергійн ?*

5. За допомогою суфіксів **-ущ-**, **-уч-**, **-енн-**, **-езн-**, **-елезн-** утворюються прикметники:
 - а) вищого ступеня порівняння;
 - б) суб'єктивної оцінки якості;
 - в) помірного ступеня;
 - г) надмірного ступеня інтенсивності ознаки?

Варіант V

1. У якому рядку всі прикметники можуть реалізувати значення якісних, відносних і присвійних прикметників:

- а) *вовчий, рабський, ведмежий, лисячий, комариний;*
- б) *вересневий, димовий, альтруїстичний, романтичний, кінський;*
- в) *вартувальний, мимовільний, полум'яний, драконів, курячий;*
- г) *піщаний, силенний, масний, бурштиновий, кухарський ?*

2. У якому рядку всі прикметники належать до недостатнього ступеня категорії безвідносної міри якості:

- а) *вертлявий, стиглий, моложавий, жирнуватий, децю важкуватий;*
- б) *гнилуватий, дірявий, круглястий, злодійкуватий, підстаркуватий;*
- в) *блакитнуватий, децю різкий, трохи сонний, не дуже дзвінкий, жовтавий;*
- г) *злегка ароматний, занадто сухий, дугастий, мішкуватий, гугнявий ?*

3. У якому рядку всі прикметники належать до м'якої групи відмінювання:

- а) *повнолітній, кутній, самотній, самітний, старожитній;*
- б) *житній, вікодавній, самозабутній, щасливий, досконалий;*
- в) *безпросвітний, довговій, домашній, безлиций, ставний;*
- г) *короткошій, поздовжній, окошиній, безпосередній, полудній ?*

4. У якому рядку всі прикметники втратили порівняльне значення в складі поданих слововосполучень:

- а) *ревнивіший чоловік, сердитіший дід, ситніший обід, тьмяніший світанок, молодший брат;*
- б) *старший оператор, вища математика, нижчий сорт, молодший науковий співробітник, вище командування;*
- в) *регулярніші рейси, вищий паркан, нижчий поріг, молодша дочка, холодніший прийом;*
- г) *старший парубок, вищий бар'єр, молодша подруга, скромніша дитина, слабший спортсмен ?*

5. У якому рядку всі прикметники подано у формі орудного відмінка:

- а) *димчастим, дикорослою, журавлиними, іконним, комічною;*
- б) *динамічною, інтернетного, компасному, лимарським, вірогідними;*
- в) *корпоративною, обжитим, малахітового, міфологічному, невчасними;*
- г) *ліберальним, малорозчинною, гнучкому, грошовитою, овальними ?*

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

Земл. – В. Земляк

Кост. – Л. Костенко

Риб. – Н. Рибак

Стельм. – М. Стельмах

Стус – В. Стус

Шевч. – В. Шевчук

ЗМІСТ

1. Передмова.....	3
2. Контрольна робота № 1	6
3. Контрольна робота № 2	17
4. Контрольна робота № 3	23
5. Контрольна робота № 4	28
6. Контрольна робота № 5	35
7. Контрольна робота № 6	41
8. Контрольна робота № 7	46
9. Підсумкові тестові завдання	51
10.Список скорочень	66

Навчальне видання

Упорядник: Дорошенко Любов Іванівна

**МОДУЛЬНІ КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ
ТА ПІДСУМКОВІ ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ
ІЗ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ
ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ**

МОРФОЛОГІЯ. ІМЕННИК. ПРИКМЕТНИК

Завдання та методичні рекомендації
для студентів філологічних факультетів
вищих навчальних закладів

Суми : Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012 р.
Свідоцтво ДК № 231 від 02.11.2000 р.

Відповідальний за випуск: *А. А. Сбруєва*
Комп'ютерна верстка: *І. Є. Трифонова*

Здано в набір 10.10.12. Підписано до друку 09.11.12.
Формат 60x84/16. Гарн. Times. Друк ризогр. Папір офсет.
Умовн. друк. арк. 4,0. Обл. вид. арк. 3,6. Тираж 100 прим. Вид № 74.

Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка
40002, м. Суми, вул. Роменська, 87

Виготовлено у видавництві СумДПУ імені А. С. Макаренка